

Demokratis avgränsningsproblem

En kritik av det kosmopolitiska demokratiidealet

Mikael Persson

Abstract

The aim of this paper is to examine whether the theory of cosmopolitan democracy provides a satisfactory solution to the boundary problem in democratic theory. I argue that David Held's version of cosmopolitan democracy rests on two incompatible principles: the all-affected principle and the all-inclusive principle. However, the theory does not need to presuppose both these principles; it requires only one of them. Furthermore, I try to show that both of these principles fail to provide an adequate solution to the boundary problem. The all-inclusive principle suggests that all citizens of the world should be included in a global democratic unit. I argue that such an ideal is not desirable since it conflicts with the principle of subsidiarity and withdraws from regional political communities their sovereignty. The all-affected principle suggests that everyone who is affected by a decision ought to have a say in its making. I argue that the all-affected principle is problematic for several reasons, my main criticisms being that: (a) it does not provide an adequate formulation of what it means to be "relevantly affected", (b) it does not seem to be compatible with representative democracy, (c) it makes unnecessary and misdirected demands on symmetry between those who are affected by a decision and the decision-makers. As an alternative solution I argue that those who are "governed by" a democratic unit should be included in its *demos*. However, this principle does not seem to be able to deal with cross-border issues. For that reason I suggest that the governed-by principle should be combined with a limited version of the all-affected principle which only includes negative influence on citizen's primary interests.

Key words: Cosmopolitan democracy, the boundary problem, the all-affected principle.

Innehållsförteckning

1. PRESENTATION AV PROBLEMET	1
2. DEMOKRATINS GRUNDER	2
3. UTGÖR GLOBALISERINGEN ETT DEMOKRATISKT PROBLEM?	4
4. DET KOSMOPOLITISKA DEMOKRATIIDEALET	5
4.1. Konflikten mellan inkluderingsprincipen och påverkansprincipen	6
5. KOSMOPOLITISK DEMOKRATI MED ETT ÖVERORDNAT VÄRLDSPARLAMENT	10
6. KOSMOPOLITISK DEMOKRATI MED ÖVERORDNADE GRÄNSDOMSTOLAR	16
6.1. Ett nytt <i>demos</i> konstitueras vid varje beslut	16
6.2. Är påverkansprincipen förenlig med principen om politik jämlikhet?	17
6.3. Hur hanterar påverkansprincipen icke-beslut och inaktivitet?	19
6.4. Vad innebär relevant påverkan?	19
6.6. En kritik av kravet på symmetri mellan de påverkade och beslutsfattarna	26
7. EN ALTERNATIV AVGRÄNSNINGSPRINCIP	30
7.1. Utgör avgränsningsproblemet en olöslig fråga?	32
7.2. ”Styrd av”-principens problem	33
8. SLUTORD	36

1. Presentation av problemet

I föreliggande uppsats har jag för avsikt att undersöka hur demokratins avgränsningsproblem hanteras inom det kosmopolitiska demokratiidealet. Inom politisk filosofi har demokrati starkt förknippats med nationalstaten. Nationalstaten har utgjort den politiska gemenskap som ansetts vara demokratins huvudsakliga arena. Det är således nationalstaternas territoriala gränser som har fungerat som skiljelinjer mellan olika självstyrande folk. Robert A. Dahl påpekar dock att ”man frågar sig sällan varför just dessa, snarare än andra anhopningar med andra gränser, är särskilt lämpade för demokrati.”¹ Demokratins avgränsningsproblem beträffar således frågan: *vilka individer bör inkluderas i demos och hur bör olika demos avgränsas ifrån varandra?*²

Att förutsätta att folkets avgränsning är på förhand given kan av flera skäl betraktas som problematiskt. Problemet är att om demokratin har avgränsats på ett godtyckligt vis, i vilken mån kan då de beslut som sedan emanerar betraktas som demokratiska?³ Hur demokratin avgränsas är därför av central betydelse för ett demokratiskt styres legitimitet, dess handlingsförmåga och vilka beslut som genereras. Olika avgränsningar av demokratiska enheter genererar potentiellt olika majoritetsförhållanden och därmed också olika utfall i form av politiska beslut. Politikens innehåll är därmed beroende av hur den demokratiska enheten har avgränsats.⁴

Avgränsningsproblemet har historiskt sett ägnats påfallande lite uppmärksamhet inom politisk filosofi, Dahl menar att det utgör ett problem som i hög grad försumrats av de politiska filosofer som behandlat demokratiteori.⁵ Under det senaste decenniet har dock avgränsningsproblemet getts ökad uppmärksamhet i och med diskussionen kring globaliseringens effekter på den nationalstatliga demokratin. Enligt ett vanligt förekommande argument anses globaliseringen ha medfört att nationalstatens möjligheter till självbestämmande har minskat till följd av att den ekonomiska rörligheten över statsgränserna har ökat. Vanligen görs en distinktion mellan demokratins ”insida” och ”utsida”. Demokratins insida definieras som folkets interna suveränitet, medan demokratins utsida definieras som folkets suveränitet gentemot

* Jag vill tacka Wlodek Rabinowicz och deltagarna vid högre seminariet i praktisk filosofi i Lund för värdefulla synpunkter.

¹ Dahl (1999a) s. 304. Se även Näsström 2004a.

² Se t.ex. Arrhenius (2005a, 2005b), Bergström (2006), Dahl (1999a) kapitel 9 och 14, Näsström (2003, 2005), Saward (1998) kap 7, Wheale (1999) s. 149-150, Whelan (1983).

³ Se Shapiro – Hacker-Cordon (2003) s. 1.

⁴ Se Whelan (1983) s. 22. Företeelsen ”gerrymandering” illustrerar detta på ett tydligt vis. Gerrymandering innebär att ett valdistrikt i ett system med majoritetsval i enmansvalkretsar ritas om med syfte att ”ge det egna partiet ett stabilt väljarunderlag och missgynna motståndarpartiet”. (Pehrson 2005) Detta har bland annat förekommit i USA, där kan en majoritet på delstatsnivå fatta beslut om att ändra valdistriktens gränser och på så vis kan en “[m]ajoritet på delstatsnivå utnyttjas för att säkra fler kongressplatser för det egna partiet” (ibid.).

⁵ Dahl (1970) s. 46.

andra folk.⁶ Globaliseringsprocessen har inspirerat till ett ifrågasättande av denna gräns, som Sofia Näsström uttrycker det: ”Det går inte längre att på ett tillfredsställande vis skilja på demokratins insida och utsida”.⁷ Det problem som globaliseringen anses förorsaka har inspirerat teoretiker att ifrågasätta den traditionella synen på nationalstaten som demokratins givna arena. Det har lett till att en rad teoretiker har utvecklat ett kosmopolitiskt demokratiideal; bland dessa är David Held den mest framträdande.⁸ Held argumenterar för upprättandet av en global demokrati med överlappande demokratiska institutioner som avgränsas i flera nivåer.⁹ Det kosmopolitiska demokratiidealet syftar till att erbjuda en lösning på de gränsöverskridande problem som globaliseringen ställt nationalstaten inför, och därmed även att finna en lösning på avgränsningsproblemet.

Mitt syfte är att kritiskt granska den kosmopolitiska demokratiteorin med avseende på hur avgränsningsproblemet hanteras. Inledningsvis kommer jag att konkretisera de avgränsningsprinciper som teorin grundar sig på. Jag har här för avsikt att argumentera för att det finns en inre motsättning mellan de två avgränsningsprinciper som teorin bygger på, påverkansprincipen och inkluderingsprincipen. Jag argumenterar för att dessa båda principer är oförenliga och att tillämpandet av dem skulle resultera i två väsentligt olika demokratiideal. Vidare argumenterar jag för att båda dessa avgränsningsprinciper av olika skäl är förenade med betydande problem, och i vissa aspekter förefaller de oförenliga med demokratins grundläggande principer. Slutligen har jag för avsikt att skissera en alternativ lösning på avgränsningsproblemet. Jag argumenterar för att det primära avgränsningskriteriet istället bör vara huruvida en individ är *styrd av* en demokratisk enhet. För att hantera gränsöverskridande problem argumenterar jag för att ”styrd av”-principen bör kombineras med en begränsad version av påverkansprincipen.

2. Demokratins grunder

Innan vi ser närmare på det kosmopolitiska demokratiidealet bör det sägas några ord om hur ett styrelseskick bör vara beskaffat för att kunna kallas demokratiskt. Demokratins grundprinciper behöver lyftas fram eftersom det är av vikt att en rimlig avgränsningsprincip är kompatibel med dessa. För tydlighetens skull bör det här påpekas att demokrati är ett omtvistat begrepp och att det existerar en rad olika demokratiteorier. Min avsikt är att inledningsvis stipulera några av de principer som generellt är grundläggande inom demokratiteori, därefter har jag för avsikt att

⁶ Näsström (2004) s. 111.

⁷ Ibid. Se även Held – McGrew (2002) s. 30, Elfstrom (1999) s. 42-46.

⁸ Se t.ex. Archibugi – Held (1995), Archibugi (2003a, 2003b), Habermas (2000, 2003), Held (1995, 1997, 2000, 2003, 2004a, 2004b, 2005) Held – McGrew (2002), Linklater (1998), Tännsjö (2006).

⁹ Se t.ex. Held (1995).

översiktligt belysa några fundamentala skiljelinjer mellan de dominerande demokratiteorierna.

Kärnan i ett demokratiskt styrelseskick är att det utgör ett folkstyre; folkets vilja bör således artikuleras i det politiska beslutet. Därför är ett styrelseskicks relation till dess *demos* av central betydelse för i vilken mån det bör betraktas som demokratiskt. En för demokratin grundläggande förutsättning är därför att folket samtidigt bör vara styrande och styrda.¹⁰ Det innebär också att inom en demokratisk enhet bör alla individer som uppnått röstberättigad ålder inkluderas i dess styre. Med andra ord bör alltså inga individer exkluderas ur *demos* på grund av kön, etnicitet, etc.¹¹ Men för att ett styrelseskick ska vara demokratiskt räcker det inte med att folket styr sig självt; det krävs också politisk jämlikhet. Principen om politisk jämlikhet tolkas vanligen som att varje medborgare bör ha lika stort inflytande, eller åtminstone lika stor möjlighet att utöva inflytande, över de politiska besluten. Det vill säga att varje medborgare bör ges rätt till ett jämlikt inflytande vad det gäller att hävda sina intressen över gemensamma politiska beslut.¹²

Inom den liberala demokratitraditionen är betonandet av autonomiprincipen framträdande. Tanken är att demokrati rättfärdigas på grundval av att det ger varje individ autonomi att själv utöva inflytande över sin del i det gemensamma beslutsfattandet. Det är endast i ett demokratiskt styrelseskick som individer kollektivt ges denna rätt att själva styra över gemensamma beslut. Autonomiprincipen innebär således att ”individerna bör vara fria och jämlika i att bestämma sina egna livsvillkor”.¹³ Det bör dock poängteras att det finns en distinktion mellan å ena sidan autonomiprincipen så som den här uttryckts i individuella termer och å andra sidan statlig autonomi. Statlig autonomi uttrycker ”den faktiska förmåga som en nationalstat besitter att självständigt uttrycka och uppnå politiska mål”.¹⁴ Vidare kan man framhålla att inom den statscentrerade internationella ordningen är det demokratiska styrets legitimitet beroende av att varje stat innehar suveränitet, det vill säga att den äger överordnad auktoritet inom sitt territorium. Om inte staten är förmögen att agera inom sitt territorium saknar den handlingskraft att genomföra de politiska beslut som medborgarna fattat.

Vidare görs vanligen en distinktion mellan integrativa respektive aggregativa demokratiteorier.¹⁵ Utgångspunkten för en aggregativ demokratiteori är att demokratins funktion huvudsakligen bör vara att utifrån majoritetsprincipen aggregera medborgarnas preferenser till politiska beslut. Medborgarna antas således ha på förhand givna preferenser. Politisk jämlikhet innebär utifrån en aggregativ utgångspunkt att det

¹⁰ Se Näsström (2004a) s. 110.

¹¹ Se t.ex. Dahl (1999a) s. 192.

¹² Se Christiano (1996) kap 2, Christiano (2006b), Saward (1998) kap 2.

¹³ Held (1997) s. 368, se även Held (1995) s. 365ff.

¹⁴ Held (1997) s. 417.

¹⁵ Se t.ex. March – Olsen (1989) kap 7, Young (2000) s. 18ff.

demokratiska styrelseskicket bör aggregera medborgarnas preferenser utan att man beaktar preferensernas intensitet. Ett integrativt demokratiideal, å andra sidan, utgår istället ifrån att medborgarnas preferenser formas i och med deltagandet i den demokratiska processen. Ett sådant synsätt, exempelvis deltagardemokrati eller deliberativ demokrati, lägger större fokus vid det aktiva medborgerliga deltagandet i demokratin. Jag återkommer senare till de olika avgränsningsprincipernas relation till dessa båda övergripande synsätt på demokratin.

3. Utgör globaliseringen ett demokratiskt problem?

David Held bygger sin argumentation för det kosmopolitiska demokratiidealet på antagandet att globaliseringen har undergrävt den nationalstatliga demokratin. Låt oss därför se närmare på denna problematik.¹⁶ Held menar att globaliseringen innebär att makt i allt högre grad utövas av globala aktörer oberoende av nationalstaterna och att vad som beslutas inom en stat ofta på ett problematiskt vis påverkar medborgarna i andra stater. I och med att demokratin är avgränsad efter nationalstaternas territorium innebär det att de individer som påverkas av gränsöverskridande politiska beslut ofta saknar inflytande över dessa beslut. Held menar därför att själva idén med nationalstatligt folkstyre är utmanad av det faktum att medborgare inte har inflytande över de politiska frågor som påverkar dem.¹⁷ Detta problem kan illustreras med det ofta åberopade exemplet angående placeringen av kärnkraftverket Barsebäck. I och med dess placering i närheten av Köpenhamn skulle danska invånare i hög grad komma att påverkas av en reaktorolycka. Emellertid hade dock endast svenska medborgare inflytande över beslutet om Barsebäcks placering. Försvarna av det kosmopolitiska demokratiidealet menar att vi bör ställa oss frågan huruvida det är rimligt att endast svenskar hade möjlighet att utöva inflytande över ett beslut som även danskar i hög grad var påverkade av. Den statsterritoriella avgränsningen innebar i det här fallet att vissa svenskar, exempelvis de som är bosatta i norra Sverige, och som vid en eventuell olycka skulle drabbas betydligt lindrigare än de danskar som bor i Köpenhamn, faktiskt hade möjlighet att påverka beslutet. Det ter sig således, menar bland andra Held, orimligt att nationalstatens territoriella gränser bestämmer huruvida medborgare ges demokratiskt inflytande över de beslut som påverkar dem.¹⁸

Bland andra Held och Habermas menar att globaliseringen har ökat förekomsten av gränsöverskridande frågor av det slag att de individer som är påverkade av ett beslut

¹⁶ Held definierar begreppet globalisering enligt följande: "a set of processes which shift the spatial form of human organization and activity to transcontinental or inter-regional patterns of activity, interaction and the exercise of power" (Held 2000 s. 19). Globalisering är dock ett omstritt begrepp. För en diskussion kring olika perspektiv, se Sjövik (2004) s. 107ff.

¹⁷ Held (1995), Se även He (2002) s. 49.

¹⁸ Se Arrhenius (2005) s. 52-53. Se även Held (2004a) s. 373, Held (2004b) s. 99.

saknar inflytande i och med att de tillhör en annan stat.¹⁹ Således hävdar kosmopolitikerna att det huvudsakliga problem som globaliseringen ställer nationalstaten inför är att det skapats en asymmetri mellan de som påverkas av ett beslut och de som har inflytande över beslutet. Held och Habermas anser att ett sådant tillstånd bör betraktas som ett demokratiskt problem, samt att det undergräver den nationalstatliga demokratis legitimitet.²⁰

Emellertid menar försvararna av det kosmopolitiska demokratiidealet att globaliseringen inte endast inneburit en ökad förekomst av gränsöverskridande problem, utan också en förändring vad det gäller nationalstatens möjligheter att bedriva självständig ekonomisk politik. Peter Singer beskriver problemet så här: ”När kapital är internationellt rörligt riskerar en höjning av ett lands skattesatser att utlösa en kapitalflykt till andra länder [...] Resultatet blir att medan ekonomin växer och medelinkomsten ökar kan politikens räckvidd krympa.”²¹

Globaliseringen av världsekonomin antas således innebära att nationalstatens autonomi minskar. Held menar att makt på så vis har överförts ifrån folkvalda regeringar till marknadens globala aktörer. Detta har i sin tur medfört att nationalstaternas medborgare har sämre möjligheter att utnyttja sitt demokratiska inflytande för att påverka den ekonomiska politiken. Därmed anser Held att globaliseringen har undergrävt den statliga autonomi på så vis att statens faktiska förmåga att självständigt definiera och uppnå politiska mål har minskat.²² Utvecklingen av ökad makt till marknadens aktörer antas vidare innebära att det kommer att uppstå problem med demokratiskt ansvarsutkrävande. Habermas befärar att legitimitetsluckor kommer att uppstå i och med att de styrande inte har full autonomi över den förda politiken, och därmed inte kan implementera beslut i enlighet med folkviljan. Sammanfattningsvis kan det ses som att globaliseringen därmed minskar enskilda staters handlingsfrihet och dess möjligheter att bedriva självständig politik. Eller för att använda kosmopolitikernas språkbruk; globaliseringen har underminerat nationalstatens autonomi och suveränitet.²³

4. Det kosmopolitiska demokratiidealet

Det kosmopolitiska demokratiidealet avser att lösa de gränsöverskridande problem som tidigare presenterats. Held menar att det bör ske genom att fördjupa och utsträcka

¹⁹ Se Held (2004) s. 373, Habermas (2000) s. 44, Archibugi (2003) s. 39.

²⁰ Se Habermas (1998, 1999), Held (2004a) s. 371-373, Held (2004b) s. 97, Näsström (2004a) s. 110.

²¹ Singer (2003) s. 27. Se även Habermas (2000) s. 45.

²² Held (1997) s. 248. Det är dock inte självklart att detta tillstånd bör klassificeras som ett problem. Held påpekar att: “For many neo-liberal thinkers, this is a welcome development; a world market order based in the principle of free trade and minimum regulation is the guarantee of liberty, efficiency and effective government.” (Held 2000 s. 21).

²³ Se Habermas (2000) s. 45, Held (1997) kap 10, Held – McGrew (2002) s. 114ff, Sjøvik (2004) s. 114.

”demokratin tvärsöver nationer, regioner och globala nätverk. En sådan process kan beskrivas som den demokratiska autonomins förverkligande på en kosmopolitisk nivå.”²⁴ Held anser därför att nya institutioner bör skapas på global nivå för att ge individer den politiska makten över globala frågor:

[A] cosmopolitan polity would need to establish an overarching network of democratic public forums, covering cities, nation states, regions and the wider transnational order. It would need to create an effective and accountable political, administrative and regulative capacity at global and regional levels to complement those at national and local levels. This would require: the formation of an authoritative assembly of all states and agencies – a reformed General Assembly of the United Nations, or a complement to it.²⁵

Vidare menar Held att upprättandet av en kosmopolitisk demokrati innebär att:

States would no longer be, and would no longer be regarded as the sole centres of legitimate power within their own borders [...] States would be ‘relocated’ within, and articulated with, an overarching global democratic law.²⁶

En kosmopolitisk demokratimodell skulle således innebära att nationalstaternas suveränitet upphävs; demokratisk beslutsfattande bör istället ske på olika överlappande nivåer. I och med att den politiska makten överförs till en global demokratisk enhet menar Held att de demokratiska institutionerna ökar sin autonomi och legitimitet. Därmed är tanken att medborgare ska ges större möjligheter att utöva demokratiskt inflytande.²⁷

4.1. Konflikten mellan inkluderingsprincipen och påverkansprincipen

Held bygger sin argumentation på de problem som nationalstatliga demokratier är ställda inför, men det faktum att det föreligger problem på nationalstatlig nivå kan naturligtvis inte i sig motivera upprättandet av en kosmopolitisk demokrati. Låt oss därför se närmare på vilka avgränsningsprinciper som motiverar det kosmopolitiska demokratiidealet. Held bygger sin argumentation på två avgränsningsprinciper, påverkansprincipen [the all-affected principle] och inkluderingsprincipen [the all-inclusive principle].²⁸ Låt oss först se närmare på inkluderingsprincipen, Archibugi och Held uttrycker den enligt följande:

²⁴ Held (1997) s. 430. För en koncentrerad sammanfattning av Helds teori se t.ex. Näsström (2004a), (2004b) s. 39; Sash (2006) s. 402, Sjövik (2004) s. 116.

²⁵ Held (2004) s. 383.

²⁶ Held (1995) s. 233.

²⁷ Held (1997) s. 430.

²⁸ I Helds argumentation för det kosmopolitiska demokratiidealet är dessa avgränsningsprinciper inte alltid explicit uttryckta. Jag följer här den tolkning som gjorts inom tidigare forskning, se Näsström (2004b) s. 39, och Bartelsson (2004) s. 49.

The term cosmopolitan is used to indicate a model of political organisation in which *citizens, wherever they are located in the world, have a voice, input and political representation in international affairs, in parallel with and independently of their own government.*²⁹

Bartelson beskriver inkluderingsprincipen enligt följande:

[A] cosmopolitan demos ought to *include all human beings* in order to handle the mismatch between territorially bounded democratic communities and territorially unbounded authority. Each citizen of the world should have *an equal voice*, since each serious political concern is of global scope.³⁰

Inkluderingsprincipen går således ut på att alla medborgare i världen bör inkluderas i ett globalt *demos*; de bör ges ett kosmopolitiskt medborgarskap och jämlikt inflytande i den globala demokratiska beslutsprocessen. I sin praktiska tillämpning skulle det innebära att FN:s generalförsamling bör reformeras till ett representativt organ dit alla världens medborgare äger rösträtt. Syftet med detta är att skapa en ny internationell demokratisk ordning: "Cosmopolitan law, thus understood, transcends the particular claims of nations and states and extends to all in the 'universal community'".³¹ Held menar att sådant system skulle innebära att de demokratiska institutionerna ökar sin autonomi och därmed ger individer större möjligheter att utöva demokratiskt inflytande.

Låt oss då se närmare på påverkansprincipen. Påverkansprincipen innebär att de och endast de som är påverkade av ett beslut bör ha rätt att utöva inflytande över beslutet. Med andra ord bör således *demos* endast utgöras av dem som är påverkade av det aktuella beslutet.³² Vissa demokratiteoretiker anser också att det är i och med förankringen hos dem som är påverkade som de demokratiska besluten ges sin legitimitet. Iris Marion Young uttrycker det enligt följande: "a democratic decision is normatively legitimate only if all those affected by it are included in the process of discussion and decision-making."³³ De som försvarar påverkansprincipen gör det på basis av argument för individuell autonomi. Syftet med att de som är påverkade av ett beslut bör inkluderas i *demos* är alltså att varje individ har rätt till inflytande över den politik som individen är påverkad av. Intentionen med påverkansprincipen är därmed att skapa symmetri mellan de individer som är påverkade av ett visst beslut och de som

²⁹ Archibugi – Held (1995) s. 13. Min kursivering.

³⁰ Bartelsson (2004) s. 49. Min kursivering.

³¹ Held (1995) s. 155. Se även Held (1995) s. 228.

³² Se t.ex. Arrhenius (2005) s. 54, Bartelson (2004) s. 49, Beckman (2006) s. 158, Bergström (2006) s. 7-9, Christiano (2006a) s. 100, Dahl (1970) s. 49, s. 64, Goodin (2006), Held (2004) s. 373, Manin (2002) s. 99ff, Sash (2006) s. 400, Shapiro (2003) s. 219ff, Saward (1998) s. 125-126, Saward (2000) s. 33, Näsström (2003) s. 822ff., Näsström (2005) s. 42-43, Young (2000) s. 23, Whelan (1983) s. 16-19.

³³ Young (2000) s. 23.

fattar beslutet. Denna symmetri behöver inte uppnås genom att de påverkade är identiska med beslutsfattarna utan kan också uppnås via representation.

Inom det kosmopolitiska demokratiidealet hänvisas alltså till både inkluderingsprincipen och påverkansprincipen. Att kombinera dessa två principer är dock problematiskt. Om vi utgår ifrån påverkansprincipens ideal att det bör föreligga symmetri mellan beslutsfattare och dem som är påverkade av beslutet utgör en för låg inkludering, det vill säga att alla påverkade inte är inkluderade i *demos*, ett demokratiskt problem. Men om inkluderingsprincipen tillämpas, och alla individer ges möjlighet till demokratiskt inflytande på global nivå, uppstår inte heller symmetri mellan beslutsfattare och dem som påverkas av olika beslut. Tillämpningen av inkluderingsprincipen på global nivå skulle istället innebära att en mängd individer ges inflytande över politiska frågor som *inte* påverkar dem – det vill säga att det förekommer en för hög inkludering av individer i *demos* sett utifrån påverkansprincipens krav på symmetri. Utifrån påverkansprincipen borde denna form av inkludering av icke-påverkade individer i *demos* rimligen vara ett lika allvarligt problem som för låg inkludering av dem som är påverkade, ty symmetri mellan dem som är påverkade och beslutsfattarna uppnås inte i något av fallen.

En kosmopolitisk demokrati där alla medborgare är inkluderade i ett världsparlament skulle således kunna utöva inflytande över en rad frågor där endast lokala politiska gemenskaper är påverkade av besluten i fråga. Det skulle exempelvis kunna röra frågor som vilken typ av välfärdspolitik, skattepolitik eller utbildningspolitik som bör tillämpas inom en nation. Utifrån påverkansprincipen skulle endast individerna inom dessa nationella politiska gemenskaper inkluderas i *demos*, förutsatt att dess beslut inte påverkar utomstående individer. Held problematiserar inte denna konflikt mellan påverkansprincipen och inkluderingsprincipen; men att inkludera *alla* är uppebarligen inte samma sak som att inkludera de *påverkade*. Om *alla* inkluderas kan en majoritet som består av individer som inte påverkas av ett givet beslut ges företräde framför de *påverkade* i regionala *demos*. Detta problem tydliggörs då vi tar i beaktande att Held anser att: "[c]osmopolitan democratic law demands the subordination of regional, national and local 'sovereignties' to an overarching legal framework..."³⁴ Torbjörn Tännsjö, som också förespråkar ett kosmopolitiskt demokratiideal, framför ett liknande resonemang i mer rättframma ordalag. Tännsjö menar att:

...in the transfer to a World Government, these states must be robbed entirely of their sovereignty. They become, once the World Parliament is in place, similar to local governments within a nation state. The reason for this radicalism is simple. No algorithm signing decisions to the appropriate level can be provided.³⁵

³⁴ Held (1995) s. 234.

³⁵ Tännsjö (2006) s. 30-31.

Tännsjö avvisar påverkansprincipen, med motiveringen att den är för vag för att kunna bestämma på vilken nivå olika beslut bör fattas.³⁶ Emellertid instämmer inte Held i Tännsjös uppfattning att ett central världsparlament bör ha makten över *alla* regionala politiska gemenskaper; han menar istället att regionala och lokala politiska gemenskaper bör ha rätt till lokalt självstyre. Dessa politiska gemenskaper bör avgränsas enligt påverkansprincipen:

The issues which rightly belong to national levels of governance are those in which people in delimited territories are significantly affected by collective problems and policy questions which stretch to, but no further than their frontiers.³⁷

Frågan är då hur det är möjligt att avgränsa och ge självstyrande status till lokala politiska gemenskaper när den yttersta politiska makten vilar hos en global demokratisk enhet. Ett möjligt sätt att försöka lösa problemet, men som märk väl Held inte förordar, skulle kunna vara att låta världsparlamentet besluta om vilka politiska gemenskaper som anses vara påverkade av olika frågor och som bör ges självstyrande status. Det är en lösning av detta slag som Tännsjö förordar: ”On my suggestion, it is up to the central political authority, the world government, to decide where a question should be handled.”³⁸ Det förefaller alltså som om Tännsjö stöder sig endast på vad jag benämnt inkluderingsprincipen. Således föreligger inte heller något inkompatibilitetsproblem vad det gäller avgränsningsprinciper i hans version av teorin.

Principernas inkompatibilitet består naturligtvis i det faktum att vad ett världsparlament avgör angående vilka beslut som bör fattas på vilken nivå inte garanterar att frågan angående vilka som bör ingå i en politisk gemenskap får en rimlig lösning sett utifrån påverkansprincipen. Således avgränsas vid en sådan lösning inte politiska gemenskaper utifrån principen om vilka som är påverkade av beslutet, utan istället av ett beslut i världsparlamentet. Därmed är det knappast rimligt att betrakta dessa *demos* som självstyrande, utan snarare bör man se det som att världsparlamentet delegerat beslutsfattande till regionala och lokala enheter. Det skulle följaktligen inte innebära att lokala *demos* ges självstyrande status och avgränsas i enlighet med vilka som är påverkade, utan snarare att beslutsmakt i bästa fall delegeras till dem som världsparlamentet anser vara påverkade. Skiljelinjen mellan de båda principerna ligger så till vida i det faktum att enligt påverkansprincipen inkluderas medborgarna i ett *demos* i kraft av att de är påverkade, inte av att ett världsparlament anser att de är påverkade. Världsparlamentet kan välja att delegera beslut på ett sådant vis att det försöker att approximera de avgränsningar som påverkansprincipen hade lett till om den rådde oinskränkt, men det skulle också kunna välja att delegera beslut efter någon annan princip som det fann lämplig.

³⁶ Tännsjö (2006) s. 31.

³⁷ Held (1995) s. 235.

³⁸ Tännsjö (2006) s. 31.

Held försöker att lösa problemet på ett annat vis. Han menar att då det råder oenighet kring demokratiska enheters avgränsningar bör dessa frågor avgöras av så kallade "boundary courts", ett slags gränsdomstolar som har till uppgift att avgöra vilka politiska gemenskaper som har rätt till självbestämmande. Huruvida en regional politisk gemenskap bör ges självbestämmande ska enligt Held bestämmas av dessa domstolar utifrån principerna om "inclusiveness and subsidiarity". Dessa principer bör dock inte förväxlas med vad som tidigare benämnts inkluderingsprincipen. Istället hänvisar här Held dels till påverkansprincipen och dels till subsidiaritetsprincipen, där den senare principen enkelt uttryckt innebär att beslut bör fattas så nära de berörda medborgarna som möjligt.³⁹

Hur påverkar då dessa gränsdomstolar det kosmopolitiska demokratiidealet? Så som jag ser det utgör det en väsentlig skillnad gentemot Tännsjös version. Den relevanta frågan är nu huruvida det är gränsdomstolarna eller världsparlamentet som utgör det överordnade organet och fäller det slutgiltiga avgörandet i frågor om hur *demos* bör avgränsas. Anta att det uppstår konflikt, till exempel på så vis att gränsdomstolarna tillerkänner en politisk gemenskap rätten till självstyre medan världsparlamentet anser att besluten i fråga bör utövas på global nivå. Held besvarar, så vitt jag vet, inte frågan angående hur konflikter av detta slag bör hanteras och vilken av dessa instanser som bör vara överordnad. Så som jag ser det skulle de båda möjliga alternativen resultera i två vitt skilda demokratimodeller i och med att de utgår ifrån två olika sätt att hantera avgränsningsproblemet. Om vi låter världsparlamentet vara överordnat, som i Tännsjös version, skulle det innebära ett kosmopolitiskt demokratiideal baserat på inkluderingsprincipen. Om däremot gränsdomstolarna utgör det överordnade organet, vilket utifrån Helds teori förefaller vara det mest rimliga eftersom gränsdomstolarna annars skulle sakna någon relevant funktion, innebär det ett kosmopolitiskt demokratiideal som försöker att approximera de resultat som påverkansprincipen skulle leda till; ty om påverkansprincipen skulle råda oinskränkt skulle den påverkade gruppen själv konstituera sig som ett *demos*. Den ena instansen måste nödvändigtvis äga företräde framför det andra, därmed är frågan om vilket organ som är överordnat central för den vidare diskussionen. Hädanefter kommer jag därför att var för sig diskutera de båda avgränsningsprinciperna för att undersöka vilka implikationer de har och hur väl de hanterar demokratins avgränsningsproblem.

5. Kosmopolitisk demokrati med ett överordnat världsparlament

Låt oss först se närmare på inkluderingsprincipen. Vad motiverar då att avgränsningsproblemet bör hanteras på så vis att *alla* individer inkluderas i ett globalt

³⁹ Se Held (1995) s. 235-237, 279, Held (2002) s. 471, Held (2004) s. 374.

demos? Tännsjö menar att ett argument för denna lösning är att ”there are many problems facing humanity, which seem hard to handle on a less than global level.”⁴⁰ Emellertid skulle man kunna invända att globala frågor lika gärna kan hanteras genom multilaterala avtal mellan suveräna stater; förekomsten av globala frågor kan knappast i sig motivera konstituerandet av ett världsparlament. Ett överordnat världsparlament har även motiverats utifrån argumentet att de skulle säkra internationell fred. Tännsjö skriver:

The idea is that just as peace has been secured in a certain territory, once a state has been established, peace would be secured in the world, once a world government with monopoly on military forces had been established.⁴¹

Men mot bakgrund av att många konflikter är av inomstatlig karaktär, förefaller det dock som att det även inom en världsstat skulle kunna förekomma interna konflikter. Det finns alltså ingenting som säger att ett världsparlament i sig skulle leda till global fred. Om vi utgår ifrån att det överordnade syftet med en avgränsningsprincip bör vara att den garanterar internationell fred måste vi väga inkluderingsprincipen mot andra fredslösningar, så som exempelvis att skapa fred genom intern demokratisering av nationalstater. Min uppfattning är att dessa två argument inte utgör några starka skäl för att omfatta inkluderingsprincipen; jag tror inte att det vore orimligt att hävda att internationell fred och hanteringen av globala frågor skulle kunna uppnås även inom ett system av fristående stater. Ett tredje argument till förmån för ett överordnat världsparlament är att det skulle utgöra den enda avgränsning som förmår att hantera globala rättvisefrågor. Det skulle kunna vara ett starkare argument än de tidigare och jag kommer därför att diskutera det senare.

Som vi har sett bygger kosmopolitikerna sin argumentation på att nationalstaterna inte förmår att hantera gränsöverskridande problem och att globaliseringen påstås undergräva staters autonomi. Problemet, enligt dem som förfäktar påverkansprincipen, är att den så kallade statsterritoriumsprincipen inte hänvisar till några principer kring varför just statsgränserna bör avgränsa de demokratiska enheterna. Arrhenius menar att det finns en brist hos statsterritoriumsprincipen i och med ”att den är helt okänslig för vem som påverkas av ett beslut, vilka som tjänar på beslutet och vilka som får bära bördorna av beslutet.”⁴² Det kan ses som särskilt problematiskt eftersom statsgränserna i många fall är ett resultat av mer eller mindre godtyckliga faktorer; historiska händelseförlopp där krig, förhandlingar och tillfälligheter spelat en avgörande roll. Emellertid skulle samma kritik kunna anföras gentemot Tännsjös inkluderingsprincip, ty inte heller den tar hänsyn till vem som är påverkad eller får bära bördorna av ett beslut.

⁴⁰ Tännsjö (2006) s. 1-2.

⁴¹ Tännsjö (2006) s. 2.

⁴² Arrhenius (2005) s. 53.

Kosmopolitikernas beskrivning av nationsgränserna som godtyckliga är dock kontroversiell. Därför kan det vara på sin plats att kontrastera den kosmopolitiska ståndpunkten med det ställningstagande som bland andra David Miller har framhållit till försvar för att demokratiska enheter bör vara nationalstaterna. David Miller företräder en ståndpunkt som går ut på att nationalstaten utgör en nödvändig förutsättning för demokratin. Miller menar att det “är endast den nationella identiteten som kan bibringa den solidaritet som krävs för att folkstyret ska kunna fungera på ett tillfredställande sätt.”⁴³ Hutchings beskriver Millers ståndpunkt på följande vis:

[citizenship demands] a special kind of identity and practice which is rooted in the solidarity of a particular political culture and the special nature of obligations to fellow citizens as opposed to fellow human beings.⁴⁴

Miller menar att det endast är inom nationella politiska gemenskaper som det existerar förutsättningar för politiskt medborgarskap. *Demos* bör således avgränsas efter vilka som är en del av denna nationella gemenskap, vilket enligt Miller i regel sammanfaller med nationalstatens invånare. Miller försvarar alltså en republikansk form av medborgarskap inspirerad av Rousseau; en sådan ståndpunkt innebär att fokus ligger vid idén om medborgarens aktiva deltagande i den politiska gemenskapen.⁴⁵ Vidare menar Miller att:

Political participation is not undertaken simply in order to check the excesses of government [...] but as a way of expressing your commitment to the community. Because the citizen identifies with it, he or she wants to have a say in what it does.⁴⁶

Enligt Miller är således anledningen till att demokratin bör avgränsas i enlighet med nationalstaten att den tillhandahåller de nödvändiga förutsättningarna för ett republikanskt medborgarskap. Utifrån Millers försvar för det republikanska medborgarskapet är istället de relevanta kriterierna för att avgränsa *demos* huruvida det existerar solidaritet och gemensam identitet inom den politiska gemenskapen. Med andra ord, utifrån Millers kriterium är frågan om en individ bör inkluderas i *demos* beroende av huruvida individen utgör, eller kan förväntas utgöra, en aktiv del av den kollektiva politiska gemenskapen.

Det kan här vara på sin plats att tydliggöra en skiljelinje mellan Millers position och den kosmopolitiska demokratiteorin; det förefaller som att de utgår ifrån olika demokratiideal. Millers försvar för ett republikanskt medborgarskap tycks hänga samman med ett integrativt demokratiideal där fokus ligger vid medborgarnas aktiva deltagande. Genom det aktiva deltagandet formas medborgarens preferenser samt

⁴³ Näsström (2004a) s. 114.

⁴⁴ Hutchings (1999) s. 28. Se även MacDonald (2003) s. 179.

⁴⁵ Miller (1999) s. 62.

⁴⁶ Miller (1999) s. 63.

utvecklas solidaritet. Med andra ord förefaller det som om frågan angående hur demokratiska enheter bör avgränsas är beroende av vilken form av demokratiteori som vi utgår ifrån. Givet att vi försvarar ett integrativt demokratiideal, exempelvis deltagardemokrati, ter det sig mer rimligt att hävda att nationalstaten, eller någon annan form av politisk gemenskap med liknande egenskaper, är den mest lämpliga politiska enheten.

En integrativ demokratiteori tycks däremot vara svårare att kombinera med ett kosmopolitiskt demokratiideal. Miller går så långt som att hävda att ett kosmopolitiskt medborgarskap skulle undergräva det nationella medborgarskapets legitimitet i och med att förutsättningarna för medborgarskap saknas på global nivå.⁴⁷ Det kosmopolitiska demokratiidealet tycks istället snarare vara mer förenligt med en aggregativ syn på demokrati. Det huvudsakliga syftet med det kosmopolitiska demokratiidealet är, så vitt jag förstår, att skapa beslutsmetoder för att aggregera individers preferenser i globala frågor där de saknar direkta påverkansmöjligheter. Idén om ett kosmopolitiskt medborgarskap tycks också ligga närmare en liberal syn på medborgarskap, där tonvikten ligger vid medborgerliga rättigheter. Utifrån antagandet att demokratins primära uppgift är att aggregera medborgarnas preferenser förefaller det inte lika problematiskt att öka den demokratiska enhetens omfattning till global nivå. Givet att vi utgår utifrån ett aggregativt demokratiideal är således inte Millers invändning lika kraftfull.⁴⁸

Jag vill dock rikta ljuset på några centrala problem med en avgränsning av *demos* utifrån de principer som Miller anför i linje med idén om republikanskt medborgarskap. Millers ideal om medborgarskap är kontributivistiskt, det vill säga att medborgare bör inkluderas i *demos* förutsatt att de aktivt deltar i samhället. Som normativt ideal betraktat förefaller denna utgångspunkt försvarbar, däremot ter det sig mer problematiskt att tillämpa Millers ideal som en praktisk avgränsningsprincip. För det första skulle en avgränsningsprincip som utgår ifrån att medborgare bör inkluderas i *demos* förutsatt att de aktivt deltar i samhället förmodligen uppfattas som alltför krävande. Jag tror istället att det vore mer rimligt att hävda att varje individ i sitt medborgarskap garanteras legala rättigheter, men att det sedan bör vara upp till varje individ att själv avgöra i vilken mån de avser att delta i den politiska gemenskapen. Således vore det problematiskt att utifrån Millers utgångspunkt avgöra hur man bör hantera de individer som av olika anledningar inte deltar i politiska aktiviteter. Det vore knappast rimligt att hävda att de bör exkluderas ur *demos*. För det andra vore det mot

⁴⁷ Miller (1999) s. 79.

⁴⁸ Jag använder mig här endast av den grundläggande distinktionen mellan aggregativa och integrativa demokratiideal. Det finns naturligtvis flera andra betydelsefulla demokratiideal, och det hade varit intressant att undersöka vilka avgränsningsprinciper dessa ideal lämpligen bör kombineras med. Ett av dessa är det epistemiska demokratidealet. Wlodek Rabinowicz har poängterat att ett epistemiskt demokratiideal, om det kombineras med Condorcets jury teorem, tycks kunna tala för inkluderingsprincipen i och med att möjligheten att nå rätt beslut ökar, ceteris paribus, ju fler som är inkluderade i beslutsfattandet.

bakgrund av många samhällens interna komplexitet och heterogenitet knappast praktiskt möjligt att implementera en avgränsningsprincip av kontributivistiskt slag. Leydet påpekar att: "the scale and complexity of modern states seem to preclude the kind of civic engagement required by the republican model."⁴⁹ Och vidare: "the heterogeneity of modern states does not allow the kind of 'moral unity' and mutual trust that has been projected onto the ancient *polis*, qualities deemed necessary to the functioning of republican institutions"⁵⁰. Idén om republikanskt medborgarskap förefaller alltså problematisk att kombinera med moderna heterogena samhällen. Miller skulle kunna invända att ett ideal är en sak och en avgränsningsprincip en annan. Om vi utgår ifrån att det bör finnas reella möjligheter för var och en att delta i demokratin och om vi accepterar att ett sådant deltagande kräver gemensam politisk kultur, solidaritet, etc., skulle det i sig tala för mindre politiska enheter. Problemet angående hur gränsöverskridande globala frågor bör hanteras återstår dock att lösas inom den integrativa på demokratiteorin.⁵¹

För att sammanfatta, det förefaller alltså inte önskvärt att härleda en avgränsningsprincip ur den republikanska synen på medborgarskap. Men Millers kritik av det kosmopolitiska demokratiidealet uppmärksammar dock ett viktigt faktum, nämligen problemet att världsparlamentet skulle ges för stort inflytande över lokala och regionala politiska enheters angelägenheter. De skulle också innebära att varje individ ges ett mycket marginellt politiskt inflytande. Det föreligger här ett problem av generell karaktär angående staters storlek på så vis att det krävs en avvägning mellan individens påverkansmöjligheter och statens handlingsförmåga. Robert A. Dahl har beskrivit problemet enligt följande:

"Other things being more or less equal, a smaller democratic unit provides an ordinary citizen with greater opportunities to participate in governing than a larger unit. But the smaller the unit the more likely that some matters of importance to the citizen are beyond the capacity of the government to deal with effectively. [...] To put it loosely, one might say that although your government gains more control over the problem [as the size of the democratic unit grows], your capacity to influence that government is diminished."⁵²

I det aktuella fallet innebär det alltså att världsparlamentets handlingsförmåga förvisso skulle vara omfattande, men att varje individs inflytande skulle vara mycket litet.

⁴⁹ Leydet (2006).

⁵⁰ Leydet (2006).

⁵¹ Härvidlag utgör möjligen Habermas' teori om författingspatriotism ett möjligt alternativ för att kombinera en kosmopolitisk demokrati med ett integrativt demokratiideal. Habermas anser att medborgarskapets fokus bör förflyttas ifrån den nationella identiteten till gemensam solidaritet kring politiska värden. Näsström sammanfattar Habermas position enligt följande: "Föremålet för författingspatriotism är inte den egna nationella identiteten utan de fri- och rättigheter som finns inskrivna i den demokratiska konstitutionen. Solidariteten är av *politisk*, inte nationell, natur. Med den här synen på den moderna demokratin – som ett i grunden politiskt motiverat projekt – utgör den territoriala nationalstaten inget nödvändigt villkor för demokrati." (Näsström 2004a s. 114)

⁵² Dahl (1999b) s. 22, Dahl (1994). Se även Saward (1998) s. 139-143.

Dessutom skulle en majoritet i världsparlamentet kunna förhindra regionala politiska gemenskapers möjligheter till självstyre. Vi bör därför överväga huruvida det är önskvärt att ett världsparlament bör ha den beslutande makten i frågor som endast berör lokala och regionala politiska gemenskaper. Idén om ett överordnat världsparlament skulle strida kraftigt emot subsidiaritetsprincipen, enligt vilken besluten bör tas så nära de berörda medborgarna som möjligt. Fördelen med att försöka uppnå subsidiaritet är dels att varje individ ges ett större inflytande, dels att det ger förutsättningar för att öka responsiviteten mellan de styrande och de styrda.⁵³ Förvisso minskar den demokratiska enhetens handlingskraft vid tillämpandet av subsidiaritetsprincipen, men å andra sidan ökar varje individs inflytande över de frågor som angår dem i deras närhet. Enligt Tännsjös kosmopolitiska ideal skulle varje individ ges inflytande över den politik som förs av världsparlamentet, men om världsparlamentet väljer att inte decentralisera beslutsfattande är detta begränsade inflytandet den enda demokratiska påverkansmöjlighet som människor kommer att ha.

Därtill bör vi också beakta problemet angående hur minoriteters rättigheter ska ges skydd. Problemet med majoritetsförtryck gentemot minoriteter är naturligtvis ett problem för samtliga demokratimodeller. Emellertid torde problemet bli mer påtagligt om alla individer inkluderas i ett kosmopolitiskt *demos*. Eftersom en kosmopolitisk demokrati med nödvändighet kommer att bli en mångkulturell enhet kommer dessa frågor med all säkerhet att aktualiseras. I det här sammanhanget bör vi beakta att idealet om politisk jämlikhet vanligen även antas innebära att olika grupper bör ha möjlighet att delta i den politiska debatten.⁵⁴ Kymlicka har argumenterat för vikten av att minoritetsgruppers intressen ges utrymme i det offentliga samtalet. Han menar att:

... citizens will accept the legitimacy of collective decisions that go against them, but only if they think their arguments and reasons have been given a fair hearing, and that others have taken seriously what they have to say. But if there is no room for such a fair hearing, then people will question the legitimacy of decisions.⁵⁵

Det förefaller problematiskt att uppnå idealet att olika grupper ska ha möjlighet att delta i den politiska debatten inom ett världsparlament med tanke på den mångfald av språk, kulturer och intressen som där kommer att samlas. Sammanfattningsvis förefaller det som att en rad problem är knutna till idén om ett överordnat världsparlament.⁵⁶ De huvudsakliga invändningar som jag anfört avser bristande subsidiaritet, varje individs begränsade inflytande och lokala politiska gemenskapers avsaknad av autonomi.

⁵³ Se Saward (1998) s. 142.

⁵⁴ Se t.ex. Christiano (1996) kap 1.

⁵⁵ Kymlicka (2002) s. 291.

⁵⁶ För intressant kritik mot idén om ett världsparlament se även: Bergström (2006) s. 28, Christiano (2006a) s. 92, Rawls (1999) s. 48.

6. Kosmopolitisk demokrati med överordnade gränsdomstolar

Låt oss istället se närmare på den version av det kosmopolitiska demokratiidealet där gränsdomstolarna har överordnad ställning. Ett sådant ideal ter sig vid första anblicken mer tilltalande än den förra versionen. Dels på grund av att det skulle ge individer demokratiskt inflytande över en rad globala politiska frågor som de idag saknar inflytande över, och dels på grund av att det samtidigt skulle kunna tillgodose kraven på subsidiaritet och lokala politiska gemenskapers självstyre. Emellertid har jag för avsikt att argumentera för att även den här versionen av det kosmopolitiska demokratiidealet är förenad med betydande problem.

Inledningsvis bör det påpekas att den kritik som tidigare anfördes utifrån idén om republikanskt medborgarskap även kan anföras mot den här versionen av det kosmopolitiska demokratiidealet. Men i och med att påverkansprincipen implicerar att färre beslut kommer att fattas på global nivå skulle dock Millers kritik kunna ses som mindre allvarlig mot denna version än mot den förra. Vad som dock i slutändan avgör om teorin ifråga utgör en rimlig lösning på avgränsningsproblemet är huruvida de principer som gränsdomstolarna tillämpar är rimliga. Därför kommer jag nu att diskutera de centrala problemen hos påverkansprincipen närmare.

6.1. Kräver påverkansprincipen att ett nytt *demos* konstitueras vid varje beslut?

En återkommande kritik mot påverkansprincipen är att den skulle kräva att nya *demos* avgränsas och definieras inför varje nytt demokratiskt beslut. Resonemanget bygger på antagandet att varje beslut påverkar en ny sammansättning av individer och att varje beslut därmed kräver att ett nytt *demos* konstitueras.⁵⁷ När ett beslut har fattats kommer följaktligen nästa beslut i sin tur att påverka en ny sammansättning av individer, varpå *demos* åter kräver en ny avgränsning. Påverkansprincipen skulle därför vara praktiskt omöjlig att tillämpa. Om den skulle råda oinskränkt skulle det leda till att det konstituerades ett oräkneligt antal demokratiska enheter, vars administrering skulle bli en oöverskådlig byråkratisk uppgift. Dessutom är det oklart hur gränsdomstolarna skall kunna avgöra vem eller vilka som är påverkade av olika beslut. Michael Saward påpekar att: "this approach opens the way to endless disputes about what issues ought to be dealt with at which level."⁵⁸ Arrhenius har bemött detta slag invändning mot påverkansprincipen, han menar att denna kritik endast kan riktas mot påverkansprincipen betraktad som en praktisk beslutsmekanism men inte mot denna

⁵⁷ Se t.ex. Arrhenius (2005) s. 56, Beckman (2006) s. 161, Dahl (1970) s. 49, Näsström (2004b) s. 41, Whelan (1983) s. 19, Saward (2000) s. 38.

⁵⁸ Saward (2000) s. 36.

princip betraktad som ett normativt ideal.⁵⁹ Problemet i Helds fall är dock att han argumenterar för att påverkansprincipen bör tillämpas just som en praktisk besluts metod, ty det är ju påverkansprincipen som gränsdomstolarna ska tillämpa då de avgränsar demokratiska enheter.

Anna Petrén påpekar att ett system med skiftande *demos* framstår som orimligt att kombinera med representativ demokrati. Med andra ord ter det sig inte möjligt att förena ett system med ett bestämt antal folkvalda representanter som under längre mandatperioder innehar den politiska makten med en ständigt skiftad sammansättning av ledamöter vid olika beslut.⁶⁰ Min uppfattning är att ett system med skiftande *demos* skulle ha stora konsekvenser för demokratins funktionssätt. Jag utgår i från att representativ demokrati är en förutsättning för det demokratiska styrelseskicket i moderna stater, ty samhällens storlek och komplexitet förhindrar att alla medborgare på ett direktdemokratiskt vis fattar beslut. Att avgränsa ett nytt *demos* inför varje beslut skulle därför ge upphov till flera problem. Först och främst riskerar det politiska helhetsperspektivet att gå förlorat om beslut fattas separat i varje fråga, det skulle följaktligen riskera att uppstå brist på koherens mellan de olika besluten. Vidare skulle det uppstå problem med oklara ansvarsförhållanden då ett betydande antal demokratiska enheter endast är temporära. Det skulle vara svårt att ställa politikerrepresentanter till ansvar för sina beslut; eftersom parlamenten bara är temporära kommer de troligen att vara upplösta då besluten implementerats. Slutligen är det också oklart vilka som bör ha det långsiktiga och övergripande ansvaret för den politik som förs i ett system av många fristående temporära demokratiska enheter.

6.2. Är påverkansprincipen förenlig med principen om politisk jämlikhet?

Ett annat problem är huruvida påverkansprincipen är förenlig med principen om politisk jämlikhet definierad enligt idén om ”en person – en röst”. Problemet är att alla som är påverkade av ett beslut inte är påverkade i lika hög grad. Det introducerar frågan hur inflytande bör distribueras inom gruppen av dem som är påverkade. Här finns en rad oklarheter, exempelvis: Bör de som är negativt påverkade ha lika stort inflytande som de som är positivt påverkade? Bör de som är påverkade i högre grad ha mer inflytande än dem som är påverkade i lägre grad? Om det är graden av påverkan som avgör vilka som bör inkluderas i *demos*, borde inte då också de som är mer påverkade få mer inflytande? Huruvida en individ överhuvudtaget ges inflytande bestäms ju faktiskt på grundval av om individen är påverkad eller ej. Påverkansprincipen ger ingen klar fingervisning om hur dessa frågor bör lösas; det är alltså oklart om

⁵⁹ Arrhenius (2005) s. 56.

⁶⁰ Petrén (2006) s. 93.

påverkansprincipen är kompatibel med principen om politisk jämlikhet. Lars Bergström gör dock följande tolkning av påverkansprincipen:

Another problem with the all-affected principle is that it suggests that a person's degree of influence on a decision should be proportional to the degree to which he or she is affected by it. If the fact that you are affected motivates a right to influence, surely those who are greatly affected should have more influence than those who are only moderately affected.⁶¹

Om påverkansprincipen tolkas på så vis att de som är mer påverkade bör inneha mer inflytande än de som är mindre påverkade förutsätter det någon form av beslutsmetod där rösterna är viktade. Men en sådan beslutsmetod skulle inte vara kompatibel med principen om politisk jämlikhet definierad som ”en person – en röst”. Det skulle också strida mot många människors uppfattning angående själva idén med demokrati i och med att principen om politisk jämlikhet är tätt sammanknuten till idén om demokrati som majoritetsstyre. Givet att vi utgår ifrån att demokrati bygger på att varje individ ges jämlikt inflytande över beslutsprocessen är alltså demokrati oförenligt med idén om viktade röster.

Emellertid menar Held att påverkansprincipen bör tillämpas på så vis att varje påverkad individ bör inneha lika stort inflytande: ”the claims of each person affected should be taken equally into account.”⁶² Lars Bergström menar dock att även en tolkning av det här slaget är problematisk. Det skulle, menar Bergström, innebära att det dras en alltför skarp linje mellan de svagt påverkade och de som inte är påverkade alls.⁶³ Jag tror att vi bör uppfatta Bergströms invändning som ett allvarligt argument mot att utgå ifrån påverkan som urval för inkludering i demokratiska enheter. Ty om människor skulle utgå ifrån att det är graden av påverkan som avgör huruvida de inkluderas i demokratiskt beslutsfattande kommer det troligen även att resas krav på att rösternas vikt bör avgöras på basis av graden av påverkan. Men är det rimligt att de som är mer påverkade av en politisk fråga ska ha mer inflytande över det aktuella beslutet? Låt mig ge ett exempel. Proffsboxning var i många år förbjudet i Sverige. Detta förbud påverkade troligen främst aktiva boxare och den potentiella publiken. Borde dessa grupper då haft ett större inflytande över beslutet om att åter tillåta proffsboxning? Vilken vikt skulle enligt påverkansprincipen ges till de röster som tilldelas motståndarna mot proffsboxning? Det förefaller inte rimligt att ge mindre vikt till motståndarnas röster enbart på grund av att deras liv skulle påverkas i lägre grad av utfallet av beslutet. Detta skulle hindra människor från att använda sitt politiska inflytande för att genomföra politiska beslut grundade på omsorgen om andra eller om det gemensamma bästa. Det förefaller inte som om det går att finna någon formel för att

⁶¹ Bergström (2006) s. 22.

⁶² Held (2004) s. 389.

⁶³ Bergström (2006) s. 22.

fördela vikten av rösterna på ett sådant vis att det vore acceptabelt för de inblandade parterna.

6.3. Hur hanterar påverkansprincipen icke-beslut och inaktivitet?

Så som jag förstår påverkansprincipen är dess grundläggande idé att individer bör ha inflytande över den politik som påverkar dem. Ett problem är dock att påverkansprincipen formuleras på så vis att individer bör ha inflytande över de *beslut* som påverkar dem. Forskningen kring makt har dock visat att politiska icke-beslut och inaktivitet utgör en central del av den politiska maktutövning som påverkar individer.⁶⁴ Exempelvis, om en stat inte fattar beslut angående huruvida luftföroreningar bör begränsas kan denna inaktivitet utgöra omfattande påverkan på individerna i staten. Det är i hög grad just den här typen av frågor som David Held anser att nya globala beslutsfattande institutioner bör upprättas för att hantera. Men påverkansprincipen innebär endast att individer bör ha inflytande över de *beslut* som påverkar dem. Det innebär att påverkansprincipen förutsätter att det finns en institution där de frågor som individer påverkas av tas upp till beslut. Påverkansprincipen ger därmed inte individer den fullständiga politiska makten över den politik som påverkar dem om inte lämpliga institutioner redan existerar. Utifrån påverkansprincipen är i själva verket individens politiska inflytande beroende av vilka beslut som förs upp på den politiska agendan.⁶⁵ Problemet är naturligtvis att påverkansprincipen inte ger individer inflytande över icke-beslut. Det ter sig samtidigt svårt att finna ett sätt att definiera vilka icke-beslut som individer är påverkade av i sådan mån att de bör ges inflytande över dem. Det innebär att om få beslut förs upp på den politiska agendan ges individer ett mer begränsat inflytande än vad som vore fallet om fler frågor fördes upp på den politiska agendan. Det förefaller problematiskt att påverkansprincipen ger individer i olika politiska gemenskaper olika mycket inflytande beroende på hur makten över den politiska agendan ser ut i den politiska enheten ifråga.

6.4. Vad innebär relevant påverkan?

Det huvudsakliga problemet med påverkansprincipen återstår dock att diskutera, nämligen frågan om vad det innebär att vara relevant påverkad och varför detta utgör ett rimligt kriterium för att inkluderas i *demos*. Problemet är att påverkansprincipen är vagt formulerad. Vad som utgör relevant påverkan förefaller svårt att formulera på ett lämpligt vis. Först och främst bör vi se närmare på den grundläggande formuleringen av

⁶⁴ Se t.ex. Lukes (2005) s. 40ff.

⁶⁵ Problemet med påverkansprincipen i relation till agenda-setting diskuteras utifrån olika synvinklar i Goodin (2006), Petré (2006) s. 90, Whelan (1983) s. 19.

påverkansprincipen, det vill säga att de som är påverkade av ett beslut bör ha inflytande över beslutet. Men är det verkligen rimligt att varje individ bör ha demokratiskt inflytande över alla de beslut som individen påverkas av? Nej, det förefaller som att en sådan definition tenderar att bli allt för vid. Det skulle troligen uppstå orimligt många beslutssituationer där påverkade individer skulle kunna kräva inflytande. Lars Bergström har riktat en liknande invändning mot påverkansprincipen; han menar att den ger allt för lite utrymme åt personliga beslut.⁶⁶ Jag uppfattar Bergströms invändning som rimlig. Det skulle uppenbarligen få absurda konsekvenser om varje individ gavs inflytande över varje beslut som påverkar individen ifråga. Anta till exempel att en individ vill byta arbete; en sådan förändring skulle naturligtvis påverka individens arbetskamrater. Men det vore absurt att hävda att arbetskamraterna därmed bör ha demokratiskt inflytande över individens beslut om att byta arbete. Eller anta att en person på sin fritid inte vill umgås med vissa personer som den känner. Detta påverkar förvisso personens bekantskapskrets, men likaledes vore det här orimligt att hävda att personens bekanta bör ha inflytande över personens beslut i frågan om vilka han eller hon vill umgås med. Eller låt oss ta ett annat exempel: huruvida min favoritförfattare publicerar en ny bok påverkar mitt välmående väsentligt. Men det är inte därmed rimligt att hävda att jag som läsare av en författares böcker har rätt till inflytande över beslutet angående om författaren väljer att publicera en ny bok. Exempelen kan tyckas triviala, men det är just den här typen av absurda konsekvenser som den obegränsade tillämpningen av påverkansprincipen skulle leda till.

Robert Nozick diskuterar ett liknande problem i *Anarki, stat och utopi*. Nozick argumenterar för att påverkansprincipen kan utgöra ett hot mot äganderätten. Han för fram ett exempel med en person som ska resa bort i ett år och under tiden lånar ut en buss till en grupp individer. Under året som går blir gruppen beroende av bussen i och med att de använder fordonet i sitt dagliga liv. Emellertid menar Nozick att gruppen som har lånat bussen inte har någon rätt att ställa några krav på att få behålla bussen då personen som äger den kommit tillbaka. Nozick menar att dessa krav kan nonchaleras helt och hållet, bussen tillhör helt enkelt sin ägare.⁶⁷ Men om påverkansprincipen skulle råda oinskränkt skulle det faktiskt innebära att gruppen som har fått låna bussen åtminstone skulle ha rätt till inflytande över beslutet angående vem som fortsättningsvis skulle få förfoga över bussen. Det förefaller här alltså som att det finns en konflikt mellan påverkansprincipen och äganderätten. Det blir kanske tydligare om vi ser på ett annat exempel. Anta att en fabrik och dess produktionsmedel ägs av en person. Arbetarna i fabriken är rimligen påverkade av hur fabriken produktionsmedel används. Enligt påverkansprincipen skulle arbetarna därmed ha rätt till demokratiskt inflytande över de beslut som reglerar hur produktionsmedlen används och hur arbetet i fabriken organiseras. Det skulle således innebära att arbetarna med stöd av påverkansprincipen

⁶⁶ Bergström (2006) s. 8. Se även Keohane (2003) s. 141.

⁶⁷ Nozick (2001[1971]) s. 343.

skulle kunna ta kontrollen över produktionsmedlen, vilket skulle kunna strida mot företagarens äganderätt. Den grundläggande formuleringen av påverkansprincipen implicerar alltså en i vissa avseende mycket radikal form av demokrati, i och med att den skulle kunna leda till att privat egendom exproprieras av dem som är påverkade av dess användning. Det är osäkert om försvararna för påverkansprincipen är beredda att acceptera dessa konsekvenser; så vitt jag kan se är det knappast förenligt med det i huvudsak liberala demokratiideal som David Held i övrigt försvarar. För att påverkansprincipen på ett rimligt vis ska fungera skulle man här behöva presentera en mekanism som reglerar när och varför påverkansprincipen bör ha företräde framför äganderätten, eller tvärtom. Att hävda att en grupp bör ha inflytande över en viss egendom enbart i kraft av att gruppen är påverkad av den tycks vara ett för svagt krav för att kunna tränga undan äganderätten. Å andra sidan ter det sig svårt att se varför det inte vore berättigat att ställa krav av det slaget utifrån påverkansprincipen.

Ett annat problem är att den grundläggande formuleringen av påverkansprincipen inte endast har konsekvensen att den skulle ge individer politiskt inflytande över en rad opolitiska och triviala frågor; den har också konsekvensen att individer skulle fråntas inflytande över en rad politiska frågor som de inom den representativa demokratin har inflytande över. Inom den moderna representativa demokratin har medborgarna demokratiskt inflytande även över en rad politiska frågor som de *inte* är direkt påverkade av. Som Sören Holmberg uttrycker det beror detta på att den partidemokratiska styrmodellen ”går ut på att ansvariga partier vid valen lanserar framåtsyftande program som de sedan försöker att genomföra efter valen”⁶⁸; dessa politiska program är naturligtvis okänsliga för om vissa delar av politiken inte påverkar samtliga röstberättigade i lika hög grad. Tanken med systemet är att beslutens legitimitet skall ”emanera från presumptionen att väljarna via valet givit sitt samtycke till de valdas beslut.”⁶⁹ Det innebär att *alla* röstberättigade medborgare i en stat har ett övergripande inflytande över hela den politiska inriktningen under mandatperioden. Detta medför att medborgare ges inflytande även över en rad politiska frågor som de inte i någon väsentlig grad är direkt påverkade av. För att ge några exempel: äldre människor utan barn har politiskt inflytande över barnbidragets storlek, de som bor i hyreslägenheter har inflytande över hur hög fastighetsskatten för villor bör vara, de som bor i glesbygd har indirekt inflytande över frågor som endast rör storstäder, etc. Förvisso skulle man, vid tillämpandet av en mycket bred definition av vad det innebär att vara påverkad, kunna hävda att dessa frågor påverkar samtliga medborgare i staten. Emellertid tycks det dock ändå rimligt att hävda att det finnas vissa frågor som vi har inflytande över trots att vi inte är direkt påverkade av besluten ifråga. Men upplevs inte det som fullt naturligt? Kanske är då påverkansprincipen trots allt inte så pass intuitivt tilltalande som många tycks tro. Mig veterligen har det aldrig diskuterats huruvida det

⁶⁸ Holmberg (1999) s. 10.

⁶⁹ Ibid. s. 8.

skulle vara odemokratiskt att exempelvis pensionärer har demokratiskt inflytande över skolpolitik. Om påverkansprincipen verkligen var intuitivt tilltalande skulle man ju få diskussioner av detta slag. Istället förefaller det rimligare att varje röstberättigad medborgare ges lika stort inflytande över den förda politiken inom staten oavsett i vilken grad besluten påverkar individen ifråga. Det förefaller inte rimligt att exkludera medborgare inom en stat ifrån att utöva inflytande över vissa beslut av anledningen att de inte är påverkade av beslutet i tillräckligt hög grad.

För att summera, konsekvenserna av den obegränsade tillämpningen av påverkansprinciperna är att individer skulle få demokratiskt inflytande över en rad triviala och opolitiska frågor som de idag saknar inflytande över. Å andra sidan skulle en snävare tolkning av principen kunna leda till att individer fråntas inflytande över en rad politiska frågor som de idag har inflytande över. Vidare förefaller det över huvud taget problematiskt att kombinera påverkansprincipen med representativ partidemokrati. Den representativa demokratin innebär att vi röstar på politiska partier som representerar ett ideologiskt program med en rad idéer och förslag om hur samhället bör styras. Det är endast vissa av dessa idéer och förslag som direkt påverkar oss. Om vi utgår ifrån påverkansprincipen ter sig inte en representativ partidemokrati lämplig, istället bör man inför varje beslut undersöka vilka som är påverkade och följaktligen bör inkluderas i *demos*, för att därefter separat avgöra besluten fråga för fråga. En sådan lösning skulle dock, som tidigare nämnts, av flera skäl vara problematisk. Först och främst skulle tillämpandet av påverkansprincipen splittra den territoriellt avgränsade representativa demokratin, det skulle innebära att möjligheten till helhetslösningar och övergripande politiska program går förlorad. I den representativa demokratin har politikerrepresentanterna ett tydligt incitament att försöka agera i enlighet med folkviljan; om de inte hanterar folkets förtroende på ett ansvarsfullt vis riskerar de att inte bli återvalda. Som Holmberg uttrycker det: ”om man betänker att valen inte är engångshändelser utan återkommer regelbundet ger efterhandsansvar politikerna ett starkt incitament att med hjälp av antecipation handla som folket vill annars blir de inte omvalda.”⁷⁰ I ett politiskt system där påverkansprincipen tillämpas skulle detta incitament saknas, eftersom det politiska systemet skulle bestå av en rad val där från gång till gång olika konstellationer av individer innehar rösträtt. Därmed underminerar påverkansprincipen förutsättningarna för reciprocitet mellan folket och politikerrepresentanterna i och med att de inte möts i återkommande val.

Om påverkansprincipen över huvud taget ska kunna tillämpas bör vi alltså finna en rimlig formulering av vad det innebär att vara relevant påverkad. Först och främst skulle man behöva göra en avgränsning av principen så att den endast omfattar politiska beslut. Men hur bör vi då definiera vad som bör innefattas av ”det politiska”? Problemet är att detta i sig är en omstridd politisk fråga. Vi kan konstatera att vad som

⁷⁰ Ibid. s. 12.

definieras som det politiska varierar utifrån skilda ideologiska ståndpunkter. En feminist skulle exempelvis hävda att det politiska tränger in i den traditionellt privata sfären på så vis att könsmaktsordningen reproduceras i privata relationer. Således anlägger en feminist en bred syn på den politiska sfären. Enligt exempelvis libertarianismen bör å andra sidan det politiska ges en betydligt snävare definition. En feminist skulle exempelvis kunna hävda att frågan om i vilken mån män och kvinnor tar ut föräldraledighet bör regleras politiskt, medan en liberal troligen istället skulle hävda att det är en privat fråga som varje familj själv bör ta ställning till. Problemet är alltså att frågan om vilken form av påverkade intressen som bör vara föremål för demokratiska beslut i sig är en politisk fråga. Hur ska påverkansprincipen hantera den här typen av fall då det råder oenighet kring huruvida olika frågor är privata eller politiska? Ett förslag vore naturligtvis att låta folket självt demokratiskt fatta beslut kring vilka frågor som bör vara föremål för demokratiska beslut. Det vore emellertid problematiskt i och med att syftet med påverkansprincipen är att den ska fungera som en metod för att avgränsa vilka individer som bör ingå i *demos* och vilka frågor de bör ges rösträtt över. Om folket själva skall avgöra vilka beslut som bör innefattas av påverkansprincipen faller själva idén med principen. Problemet är att det inte förefaller som om att det är möjligt att på förhand separera politiska beslut ifrån icke-politiska beslut eftersom det i denna fråga i sig råder politisk oenighet.

Möjligen skulle man istället kunna argumentera för att påverkansprincipen endast bör avgränsa vilka individer som bör inkluderas i den demokratiska enheten, men att principen inte bör användas för att avgränsa vilka frågor som skall vara föremål för besluten. Det skulle dock kräva att påverkansprincipen kombinerades med en teori om relevant påverkan som kunde särskilja politiska beslut ifrån icke-politiska beslut. Det verkar därför som om påverkansprincipen nödvändigtvis behöver kompletteras med en teori om vad som utgör relevant påverkan. Innan vi går vidare vill jag dock ta upp en annan fråga. Påverkan diskuteras vanligen i termer av inflytande på individers intressen, men begreppet "intressen" är i sig omtvistat. Det finns exempelvis en grundläggande oenighet angående huruvida intresse bör tolkas som något objektivt eller i termer av subjektiva preferenser. Problemet kan åskådliggöras om vi relaterar diskussionen om påverkansprincipen till litteraturen om maktbegreppet. Om vi tolkar intressen som subjektiva preferenser kan vi inte förklara vad som brukar kallas maktens tredje dimension, det vill säga makt som dominans. Makt som dominans innebär att makt utövas på så vis att underordnade individers preferenser formas så att de kan stå i motsättning gentemot deras objektiva intressen.⁷¹ Det innebär att om vi definierar intressen som subjektiva kommer tillämpandet av påverkansprincipen att leda till att vissa personer inkluderas medan andra inte inkluderas trots att de objektivt sett står i samma relation till vissa politiska beslut. Anta att vi har två personer, A och B, som objektivt sett påverkas i lika hög grad av ett beslut i en politisk fråga (vi kan till

⁷¹ Lukes (2005).

exempel anta att de båda bor på en viss ort där man ska fatta beslut om huruvida ett kärnkraftverk ska byggas). Individ A har starka subjektiva preferenser i frågan medan B inte bryr sig om vilket utfallet blir av beslutet. Om vi definierar intressen som subjektiva preferenser kommer tillämpandet av påverkansprincipen att leda till att A men inte B ges inflytande över beslutet. Låt oss därtill beakta att påverkansprincipen i Helds teori ska tillämpas på global nivå. Det är inte orimligt att tänka sig att vissa grupper kommer att ha mycket starka preferenser i vissa globala politiska frågor medan andra grupper har mycket svaga, eller obefintliga, preferenser i samma frågor. Det förefaller dock problematiskt att endast inkludera dem som har tydliga subjektiva preferenser. Om vi däremot definierar intressen i objektiva termer måste vi tillhandahålla någon form av normativ teori som specificerar vad som utgör välfärd, objektivt sett. Även det är dock problematiskt eftersom frågan om vad som utgör objektiva intressen i sig är omtvistat.

Låt oss se närmare på hur David Held hanterar problemet. Held intar dock i olika texter två olika ståndpunkter angående påverkansprincipen. I den bok där han först presenterade sin teori, *Democracy and the global order*, omfattar Held en vid definition av påverkansprincipen som inte specificerar närmare vad det innebär att vara relevant påverkad. Helds beskriver enligt följande olika test som bör utföras för att bestämma hur beslut bör fördelas inom den kosmopolitiska demokratin:

The test of extensiveness examines the range of peoples within and across delimited territories who are *significantly affected* by a collective problem and policy question. The test of intensity assesses the degree to which the latter impinges on a group of people(s) and, therefore, the degree to which national, regional or global legislation or other types of intervention are justified. The third test, the assessment of comparative efficiency, is concerned to provide a means of examining whether any proposed national, regional or global initiative is necessary in so far as the objectives it seeks to meet cannot be realised in an adequate way by those operating at 'lower' levels of decision-making.⁷²

Emellertid ger Helds tre tester oss ingen fingervisning om hur relevant påverkan ska kunna särskilja från icke-relevant påverkan. Ovanstående beskrivning av hur påverkansprincipen bör tillämpas är alltså föremål för den kritik som jag tidigare anfört. I två artiklar ifrån 2003 och 2004 uttrycker dock Held en annan ståndpunkt, här avser han istället att stipulera vilka intressen som objektivt bör ses som relevanta i sammanhanget. Held sorterar in påverkan i tre olika kategorier:

[T]he all-affected principle is connected directly to the idea of impact on people's needs or interests. If we think of the impact of powerful forces on people's lives, then impact can be divided into three categories: strong, moderate and weak. By strong I mean that vital needs or interests are affected (from health to housing) with fundamental consequences for

⁷² Held (1995) s. 236. Min kursivering.

people's life expectancy. By moderate I mean that needs are affected in such a way that people's ability to participate in their community (in economic, cultural and political activities) is in question. By weak I mean an effect which impacts upon particular lifestyles or the range of available consumption choices (from clothes to music).⁷³

Helds reviderade ståndpunkt innebär att påverkansprincipen bör begränsas till att omfatta de två första formerna av påverkan, det vill säga stark och måttfull påverkan, medan kategorin för svag påverkan inte bör inkluderas.⁷⁴ Vilka konsekvenser har då denna revidering av påverkansprincipen? Det kan ses som en förbättring på så vis att triviala frågor exkluderas. Det är dock oklart vilka politiska frågor som Held avser att inkludera i kategorin för stark påverkan; om den endast omfattar intressen som är av fundamental betydelse för individers liv riskerar den politiska sfären att i hög grad minska i omfattning. Det skulle dock troligen uppfattas som en för snäv avgränsning om individer endast gavs inflytande över frågor som innebär fundamentala konsekvenser för deras egna liv. Eftersom den andra kategorin av påverkan, ”moderate”, endast beskriver påverkan angående förmåga att delta i den politiska gemenskapen, uppfattar jag det som att det rimligen kommer att finnas en viss typ av påverkan som kommer att falla utanför Helds kategorier. Vad jag har i åtanke är den typ av beslut som utgör svagare påverkan än de beslut som utgör fundamentala konsekvenser för individers liv, men samtidigt utgör starkare påverkan än de beslut som endast berör individers val av livsstil. Beakta till exempel frågor som kulturpolitik och infrastruktur, dessa tycks inte utgöra så stark påverkan att de berör grundläggande behov, men samtidigt utgör de starkare påverkan än livsstilsfrågor.

Vidare skulle man kunna ifrågasätta distinktionen mellan svag och stark påverkan. Det vore inte orimligt att hävda att även de frågor som Held kategoriserar som svag påverkan, det vill säga konsumtionsval, kan innebära en väsentlig påverkan på individers grundläggande intressen. Den typ av konsumtion av produkter som sker i i-länder kan starkt påverka grundläggande intressen hos individer i u-länder, i och med att de ofta producerar de produkter som konsumeras i i-länder. Held skulle kunna invända att individer i u-länder, men inte individer i i-länder, skulle ges rösträtt i dessa frågor. Det skulle dock innebära att även individuell konsumtion indirekt omfattades av påverkansprincipen. Exemplet visar att frågan om relevant påverkan är mer komplex än vad Held gör gällande. Held anser som bekant att det i hög grad är behovet av en demokratisk motkraft till den globala ekonomin som motiverar det kosmopolitiska projektets omdefiniering av demokratins räckvidd. Mot bakgrund av att den globala ekonomin i hög grad drivs med hjälp av individuell konsumtion ter det sig därmed inte helt oproblemiskt att låta denna kategori av påverkan exkluderas ur påverkansprincipen. Med andra ord: hur ska en global demokrati kunna tämja den

⁷³ Held (2004) s. 373. Se även Held (2003).

⁷⁴ Ibid.

globala kapitalismen om individuell konsumtion exkluderas ur dess avgränsningsprincip?

Vidare är det påfallande att Held i sin argumentation vid flera tillfällen implicit hänvisar till någon form av territoriell eller nationell avgränsning av *demos*. Held anser som bekant att påverkansprincipen bör vara den primära principen för att avgränsa *demos*. Men när han förklarar varför inte den svagare formen av påverkan bör inkluderas, gör han det inte med motiveringen att principen annars skulle leda till orimliga konsekvenser. Istället menar Held att det är på grund av att frågor som ingår i den tredje kategorin utgör: "...fundamentally questions of value and identity for communities to resolve for themselves."⁷⁵ Det är en tämligen märklig argumentation i och med att Held tidigare argumenterat för att påverkansprincipen bör vara det primära avgränsningskriteriet i och med att han anser att nationalstatens gränser är godtyckliga och saknar moralisk relevans. Exempelvis hävdar han att: "the case for such a [cosmopolitan] framework rests in part on the necessity, theoretically and practically, of 'splitting the state'".⁷⁶ Och vidare: "sovereignty can be stripped away from the idea of fixed borders and territories and thought of as, in principle, malleable time-space clusters."⁷⁷ Frågan är av vilken anledning Held numera inte anser att frågor som utgör svag påverkan bör innefattas av påverkansprincipen.

Ett liknande problem finner sig när Held definierar måttfull [moderate] påverkan. Held menar att denna kategori av påverkan berör individers förmåga att delta i den politiska gemenskapen. Frågan är vilken politisk gemenskap det är som Held åsyftar. Är det de politiska gemenskaper som definieras utifrån kriteriet för stark påverkan eller någon form av territoriellt avgränsad gemenskap? Problemet är åter att påverkansprincipen har just till avsikt att definiera vilka som bör ingå i den politiska gemenskapen; det verkar då märkligt att definiera påverkan i termer av ett begrepp vars innehåll bestäms av påverkansprincipen. Sammanfattningsvis förefaller det inte som om Helds formulering av relevant påverkan på ett adekvat vis separerar politiska frågor ifrån icke-politiska frågor.

6.6. En kritik av kravet på symmetri mellan de påverkade och beslutsfattarna

Påverkansprincipens ideal är som bekant att det bör finnas direkt symmetri och kongruens mellan beslutsfattare och de som är påverkade av beslutet ifråga. Held anser att det är önskvärt att skapa: "*matching circles of stakeholders and decision-makers* – to create opportunities for all to have a say about global public goods that affect their

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Held (1995) s. 234.

⁷⁷ Ibid. s. 233.

lives”⁷⁸ Även Habermas argumenterar på ett liknande vis: ”[d]eficits in democratic legitimation arise whenever the set of those involved in making democratic decisions fails to coincide with the set of those affected by them”.⁷⁹ Jag har för avsikt att argumentera för att kravet på symmetri, så som Held och Habermas framställer det, är missriktat och inte fyller någon funktion inom demokratiteori.⁸⁰ För att tydliggöra bakgrunden till min kritik kan det vara på sin plats att göra en kort exkursion till nationalekonomin. Resonemanget angående påverkansprincipen påminner på flera vis om diskussionen angående externaliteter inom nationalekonomin. En externalitet kan något förenklat uttryckas som en effekt av ett avtal som påverkar tredje part. De innebär alltså att avtalet på ett positivt eller negativt vis påverkar andra än de som slutit avtalet. Med andra ord: “An externality is a cost or benefit imposed on people other than those who purchase or sell a good or service.”⁸¹ Inom nationalekonomin gör man dock en åtskillnad mellan positiva och negativa externaliteter, det vill säga mellan den typ av externaliteter som tredje part drar nytta av och den typ av externaliteter som tredje part skadas av. Externaliteter kan i vissa fall ses som en form av marknadsmisslyckande på så vis att marknaden inte förmår att fastställa det faktiska totala priset. Låt mig ta ett exempel. En vara har marknadspriset P när konsumenter köper den på den fria marknaden, men produktionen av varan innebär vissa negativa miljöeffekter, vilket får till följd att det pris som även avspeglar samhällskostnaden för varan är högre, Q (där $Q > P$). Problemet är att inget av företagen som tillhandahåller varan kommer att internalisera samhällskostnaden i konsumentpriset, eftersom företaget i fråga då skulle konkurreras ut ifrån marknaden. Därför brukar man hävda att negativa externaliteter av det här slaget kräver att staten ingriper på så vis att priset (till exempel genom en skatteavgift) regleras i nivå med samhällskostnaden. Det finns också vissa fall av positiva externaliteter där staten griper in för att öka konsumtionen av dessa varor; ett sådant exempel är att samhällsekonomin gynnas av att många unga ges en god utbildning. Det vore dock inte rimligt att försöka eliminera alla externaliteter och internalisera dem i marknadspriset. Simpson uttrycker det enligt följande:

”If all those who created a ‘negative externality’ were required to pay for the cost they imposed on others and those who created a ‘positive externality’ were paid for the benefits they bestowed upon others, it would lead to economic stagnation and outright economic regression.”⁸²

⁷⁸ Held (2004) s. 371 och s. 377.

⁷⁹ Habermas (1999) s. 49 citat ifrån Agné (2006) s. 435.

⁸⁰ Se Agné (2006) för en intressant kritik av kravet på symmetri. Jag delar i viss mån Agnés syn, men min ståndpunkt skiljer sig ifrån Agnés på så vis att jag anser att det är relevant att använda en begränsad version av påverkansprincipen, istället för att avfärda den.

⁸¹ Se Simpson (2003) s. 1.

⁸² Ibid. s. 4.

I samhället drar individer nytta av en rad faktorer som är resultatet av avtal som de själva inte ingått. Stora delar av samhället kan till exempel dra nytta av att det finns vissa framgångsrika entreprenörer vars företag skapar synergieffekter. De flesta människor drar varje dag nytta av olika positiva externaliteter, i de flesta fall har de inte heller begärt att få ta del av dessa effekter. Det vore absurt att hävda att individer måste betala för att de drar fördelar av positiva externaliteter som de inte frivilligt samtyckt till att ta del av. Ett exempel är att de som bor i Skåne har möjlighet att gratis ta del av den danska statligt finansierade televisionen;⁸³ det vore dock knappast rimligt att kräva att de svenskar som har tillgång till dansk television skulle krävas att betala för detta. På samma vis vore det inte rimligt att hävda att de aktörer som ger upphov till negativ påverkan skulle behöva kompensera alla som drabbas av det. Beakta till exempel hur detta skulle påverka tekniska innovationer. När allt fler började använda ordbehandlare i datorer påverkade det marknaden för skrivmaskinsproducenter negativt. Om denna externalitet skulle elimineras innebär det att de som stod bakom introduktionen av ordbehandlaren skulle bli tvungna att kompensera skrivmaskinsproducenter för deras inkomstbortfall. Att försöka eliminera alla former av externaliteter skulle således leda till stagnation. Det skulle dessutom kränka individens frihet om de tvingades att kompensera andra för positiv påverkan som de inte bett om.⁸⁴

Diskussionen om externaliteter inom nationalekonomin kan berika diskussionen om påverkansprincipen på flera vis. Precis som att det är ett naturligt inslag i ekonomin att olika ekonomiska aktörer påverkar varandra bör vi se det som naturligt att olika politiska gemenskaper påverkar varandra på ett liknande vis. Om vi eftersträvar full symmetri, så till vida att de styrande (via representation) är synonyma med de påverkade, finns det så som jag ser det endast två alternativ att uppnå detta. Det första alternativet skulle vara att *demos* inför varje beslut avgränsas på nytt. Det andra alternativet är att försöka minimera olika politiska enheters påverkan på varandra, exempelvis genom att minska handel och den fria rörlighet av kapital, varor, tjänster över statsgränserna. Men vad skulle syftet med en sådan förändring vara och vad är det som är så problematiskt med att olika politiska gemenskaper påverkar varandra?

I den nationalekonomiska diskussionen om externaliteter är det mer eller mindre vedertaget att olika former av externaliteter bör hanteras på olika vis. På samma vis vore det önskvärt att när vi diskuterar olika politiska gemenskapers påverkan på varandra skiljer vi mellan olika former av påverkan, samt diskuterar olika former av lösningar i olika typer av fall. För att åter relatera till diskussionen om externaliteter, för vissa former av externaliteter är det rimligt att hävda att de kräver någon form av statligt ingripande i den fria marknaden, exempelvis på så vis att de vars handlingar ger upphov till negativ miljöpåverkan också får betala kostnaderna. Men vad det gäller andra former av externaliteter är det däremot mer lämpligt att inte ingripa i marknaden.

⁸³ Exemplet med dansk television är hämtat ifrån Agné (2006) s. 440.

⁸⁴ Simpson (2003).

Simpson menar exempelvis att: "It certainly would not be a success to eliminate all 'externalities.' It is beneficial to eliminate only those externalities that violate individual rights."⁸⁵ Jag anser att det kan vara rimligt att hantera frågan om olika *demos* påverkan på varandra på ett liknande vis, påverkansprincipen skulle kunna revideras på ett sätt som är ekvivalent med Simpsons syn på externaliteter. Vad det gäller olika politiska gemenskapers påverkan på varandra bör vi därför först och främst göra en distinktion mellan den form av påverkan som kränker individers rättigheter och de former av påverkan som inte kränker individers rättigheter. Det skulle troligen innebära att de flesta former av positiv påverkan, samt även vissa former av negativ påverkan, inte visar sig kränka individers rättigheter; dessa former av påverkan bör således exkluderas ur påverkansprincipen.

Det är värt att notera att de som argumenterar för påverkansprincipen i regel använder samma sorts exempel då de försöker att uppbåda stöd för principen. De tar i regel upp fall där en politisk gemenskap utgör *negativ påverkan* på individerna i en annan stat, exempelvis som i fallet med Barsebäcks placering. Här tycks många teoretiker mena att det finns ett intuitivt stöd för uppfattningen att danska medborgare bör äga inflytande över beslutet i och med den påverkan de är utsatta för. Det ensidiga valet av exempel vilseleder oss att tro att påverkansprincipen har större giltighet än vad som faktiskt är fallet. Som exemplet med svenskars tillgång till dansk television visar, vore det absurt att hävda att påverkansprincipen är intuitivt tilltalande då det gäller fall där en stat utgör positiv påverkan på en annan. Skulle vi komma till samma slutsats om även fallet av positiv påverkan berörde grundläggande intressen? Anta exempelvis att människor i Danmark led brist på livsmedel medan det i Sverige fanns ett överskott, om den svenska staten då via bistånd försåg danska medborgare med livsmedel skulle det påverka deras grundläggande behov. Är det då rimligt att kräva att de danska medborgare som är påverkade av beslutet i frågan har rätt till inflytande över beslutet? Förvisso skulle man kunna argumentera för att det vore omoraliskt av Sverige att inte hjälpa ett grannlands befolkning i nöd, men det innebär inte att det vore odemokratiskt att danskar inte ges rösträtt i beslutet. Det absurda är därtill att om den svenska staten skulle bidra med förnödenheter till Danmarks befolkning skulle det innebära att man bröt emot kravet på symmetri mellan beslutsfattare och de påverkade, vilket enligt påverkansprincipen bör ses som ett demokratiskt problem. Eller anta att en stat bedriver en mycket framgångsrik ekonomisk politik vilket genererar positiva dynamiska effekter på grannländernas ekonomi, varför skulle en sådan form av påverkan behöva regleras? Dessa exempel tyder på att det finns ett problem med påverkansprincipens krav på symmetri; tillämpningen av principen skulle ju innebära att en stat inte bör utöva positiv påverkan på en annan stat. Symmetriprincipens krav på att alla de påverkade av ett beslut också bör ha inflytande över beslutet ter sig därför orimligt och missriktat.

⁸⁵ Ibid. s. 12.

Emellertid kvarstår dock möjligheten att begränsa påverkansprincipen till fall av negativ påverkan (när det som påverkas är grundläggande intressen). Det torde dock stå klart att en avgränsningsprincip som endast reglerar vilka som bör ha inflytande i vissa fall av negativ påverkan inte kan fungera som det primära och enda avgränsningskriteriet; hur skulle man då avgöra vilka som bör inkluderas i beslutsfattande vad gäller alla övriga politiska frågor? Jag menar att dessa argument ger oss skäl att avfärda en kosmopolitisk demokrati där påverkansprincipen utgör den vägledande avgränsningsprincipen. Vi behöver därför använda oss av någon annan form av grundläggande avgränsningsprincip. Emellertid ska jag senare diskutera huruvida en begränsad version av påverkansprincipen, som endast avser negativ påverkan på grundläggande intressen, skulle kunna användas som en sekundär kompletterande avgränsningsprincip.

7. En alternativ avgränsningsprincip

Det avgränsningsprinciper som hittills har diskuterats har av olika skäl visat sig vara problematiska. Utifrån den tidigare diskussionen ska jag nu formulera några grundläggande krav som en acceptabel avgränsningsprincip bör leva upp till. För det första bör den vara förenlig med politisk jämlikhet formulerat enligt principen ”en person – en röst”. För det andra bör den inte kräva att de som är inkluderade i *demos* deltar aktivt i politiken; däremot bör varje individ ha möjligheten att delta. För det tredje bör den syfta till att uppnå subsidiaritet.

En möjlig utgångspunkt för en rimlig avgränsningsprincip skulle kunna vara att utgå ifrån vilka som är *underställda en stats lagar*. Lopez-Guerra har argumenterat för att det relevanta avgränsningskriteriet bör vara just huruvida en individ är styrd av [governed by] en stat. Lopez-Guerra menar att “all individuals who live permanently under the laws and binding decisions of the polity should be included.”⁸⁶ Eller som Beckman uttrycker ståndpunkten: “What determines a person’s political rights is simply that of being subjected to the legal authority of the state.”⁸⁷ ”Styrd av”-principen förefaller av flera skäl mer tilltalande än de avgränsningsprinciper som diskuterats tidigare. Ett första argument för “styrd av”-principen är att det förefaller rimligt att ingen individ bör vara styrd av en stats vars lagar de inte har inflytande över. På så vis förverkligar ”styrd av”-principen den liberala demokratitraditionens krav på autonomi. Detta krav på autonomi ligger i linje med vad Dahl benämner “the elementary principle of fairness” enligt vilken lagar inte rättfärdigt kan inrättas över andra personer än just dem som lagarna skapats av. Att upprätta lagar över andra än de som har haft inflytande

⁸⁶ Lopez-Guerra (2005) s. 222.

⁸⁷ Beckman (2006) s. 161.

över dem skulle vara att betrakta som en kränkning av den personliga autonomi hos dem som är styrda dessa av lagar.⁸⁸

”Styrd av”-principen implicerar vidare att varje individ har möjlighet att påverka hela den övergripande politiken i det samhälle som hon är medborgare i. ”Styrd av”-principen är därmed i högre grad förenlig med representativ demokrati, detta är av vikt eftersom den representativa demokratin utgör en förutsättning för ett fungerande politiskt ledarskap, reciprocitet mellan styrande och styrda, samt för väljarnas möjligheter till ansvarsutkrävande. ”Styrd av”-principen ställer inte heller orimliga krav på individers aktiva deltagande i politiken; däremot är den fullt förenlig med att varje individ bör ha lika möjligheter att delta. På så vis undviker ”styrd av”-principen de problem som är förenade med den republikanska synen på medborgarskap, samtidigt som den även undviker de oönskade konsekvenser som påverkansprincipen leder till.

Hur ”styrd av”-principen praktiskt bör tillämpas låter jag tills vidare vara öppet; det ligger kanske närmast till hands att tänka sig att man utgår ifrån någon form av territoriellt avgränsade enheter. Dessa politiska gemenskaper skulle internt bygga på principen om full inkludering, det vill säga att alla de individer som är styrda av den politiska gemenskapen också bör ges politiskt inflytande över dess styre. ”Styrd av”-principen förefaller också enklare att tillämpa än de principer som tidigare diskuterats eftersom det inte ställs några krav på politiskt deltagande eller individuell påverkan, istället är vad som bestämmer i vilken demokratisk enhet som en individ bör inkluderas helt enkelt huruvida denna är underställd en stats lagar. I de flesta fall skulle det således vara tillräckligt att bestämma individens territoriella position, vilket förefaller som en mer praktiskt tillämpbar avgränsningsprincip än till exempel påverkansprincipen.

Ludvig Beckman menar att det i ”styrd av”-principen finns en underliggande version av påverkansprincipen. Jag tror att han har rätt så till vida att båda principerna tar fasta på att en sorts maktutövande gentemot individer bör medföra att individerna i fråga bör äga inflytande över dessa beslut. Emellertid menar jag att det finns en viktig skillnad i de båda principernas konsekvenser. Påverkansprincipen implicerar att en individ enbart bör ha inflytande över just de beslut som påverkar individen ifråga, ”styrd av”-principen däremot är förenlig med att individer ges inflytande över hela det politiska program som utövas inom den politiska enheten.⁸⁹ Genom att beslut enligt påverkansprincipen skulle fattas separat i fråga för fråga ligger det närmare till hands att anta att individer röstar i enlighet med deras egenintresse i varje specifikt beslut. Via det bredare inflytande som ”styrd av”-principen möjliggör, i och med att individer

⁸⁸ Lopez-Guerra (2005) s. 220. Se även Dahl (1999)

⁸⁹ Ett tillämpande av ”styrd av”-principen skulle emellertid också leda till vissa förändringar i förhållande till det demokratiska system som existerar i exempelvis Sverige. Flera teoretiker argumenterat för att ”styrd av”-principen skulle leda till att utländska medborgare som invandrat till en annan stat (och därmed är ”styrda av” staten ifråga) följaktligen bör ges rösträtt. Se t.ex. Lopez-Guerra (2005), Bäckman (2006).

röstar på ett politiskt program, ökar istället möjligheterna att individer röstar i enlighet med vad de anser vara det allmänna bästa avseende hela den politiska gemenskapen.

7.1. Utgör avgränsningsproblemet en olöslig fråga?

En invändning mot ”styrd av”-principen skulle kunna vara att den inte säger någonting om hur en politisk enhet bör konstitueras, den förutsätter att det redan finns ett styre som individen kan inkluderas i. Principen säger inte heller någonting om den demokratiska enhetens storlek eller räckvidd, vilket innebär att ”styrd av”-principen är förenlig med stater av olika storlekar. Detta bör dock inte ses som ett problem. Låt oss anta att ingen stat ursprungligen finns. Om det skapas en stat där de styrande är identiska med de styrda, så har ”styrd av”-principen därigenom tillgodosetts.

Liknande invändningar har rests emot påverkansprincipen. Näsström har gentemot påverkansprincipen anfört invändningen att diskussionen om globalisering och avgränsningsproblemet tenderar att överskugga vad hon kallar demokratins horisontella kriterium. Vad som i första hand hittills har diskuterats är vad Näsström skulle kalla för det vertikala kriteriet, det vill säga principen om att ”folket måste vara styrande och styrda på samma gång.”⁹⁰ Men enligt Näsström bör folket också samtidigt vara konstituerande och konstituerad. Det vertikala kriteriet innebär således att *demos* i sin självkonstitution måste ”föregå sig självt och på samma gång vara *samtidigt* med sig själv.”⁹¹ Näsström kritiserar företrädarna för det kosmopolitiska demokratiidealet för att de bortser ifrån frågan angående hur en kosmopolitisk demokrati legitimt ska kunna konstitueras. Med andra ord menar Näsström att ”[p]roblemet är att de som går samman och skapar en gemensam konstitution vid tidpunkt x inte själva är konstitutionellt förankrade.”⁹² Whelan diskuterar på ett liknande vis problemen med att konstituera politiska enheter enligt påverkansprincipen:

The deeper problem is that before a democratic decision could be made on a particular issue (by those affected), a prior decision would have to be made, in each case, as to *who* is affected and therefore entitled to vote on the substantive issue – a decision, that is, on the proper bounds of the relevant constituency. And how is this decision to be made? It too should presumably be made democratically – that is, by those affected – but now we encounter a regression from which no procedural escape is possible.⁹³

Mot grundval av detta resonemang menar Whelan och Näsström att avgränsningsproblemet är en inneboende ofrånkomlig begränsning inom demokratiteori.⁹⁴ De anser att den regress som konstituerandet av den demokratiska enheten utifrån

⁹⁰ Näsström (2005) s. 32.

⁹¹ Näsström (2005) s. 39.

⁹² Näsström (2005) s. 41.

⁹³ Whelan (1983) s. 19.

⁹⁴ Näsström (2004b) s. 5, Whelan (1983) s. 16.

påverkansprincipen ger upphov till inte går att komma ifrån, eftersom varje beslut hela tiden faller tillbaka på ett tidigare beslut angående vilka som utgör *demos*.⁹⁵ Man skulle kunna invända att det vertikala kriteriet i sig är missriktat, i och med att kravet på att *demos* i sin självkonstitution måste föregå och vara samtidigt med sig själv ter sig omöjligt att uppfylla. Emellertid tror jag att Näsström och Whelans resonemang riktar ljuset mot ett reellt problem. På grund av regressproblematiken är frågan om *demos* avgränsning inte möjlig att lösa med demokratiska metoder, ty det tycks vara på så vis att demokratin förutsätter att folket redan på förhand är avgränsat. Därmed utgör beslut angående avgränsningen av *demos* och demokratins funktionssätt så till vida icke-demokratiska (men inte odemokratiska) beslut. Det faktum att problemet inte kan lösas på ett demokratiskt sätt innebär dock inte att vi bör låta avgränsningsproblematiken förbli olöst. Det innebär inte heller att olika lösningar på avgränsningsproblemet inte kan vara mer eller mindre acceptabla.⁹⁶

7.2. ”Styrd av”-principens problem

Det föreligger dock framförallt två problem med ”styrd av”-principen; jag ska här diskutera möjliga lösningar på dessa. Det första problemet berör frågan om hur man ska kunna uppnå subsidiaritet, det andra problemet gäller hur gränsöverskridande frågor ska hanteras. Låt oss börja med det förstnämnda problemet. ”Styrd av”-principen säger ingenting angående den demokratiska enhetens storlek, varken territoriellt eller populationsmässigt. Som jag tidigare nämnt existerar det ett avvägningsproblem mellan individens påverkansmöjligheter och staters handlingsförmåga.⁹⁷ Teoretiskt sätt kan vi dock tänka oss att det finns en sorts idealposition där individernas påverkansmöjligheter är tillfredsställande stora och statens handlingsförmåga samtidigt är tillräcklig för att den ska kunna genomföra de politiska beslut som är i enlighet med folkviljan. Om vi tänker oss att statsgränser skulle omstruktureras ifrån grunden vore det därför ett

⁹⁵ Arrhenius har bemött denna invändning, han menar att: ”[d]etta låter ju som förödande kritik av påverkansprincipen men det är i själva verket Whelans resonemang som är egendomligt. Det finns ju ett uppenbart slut på regressen: när alla är inkluderade.” (Arrhenius 2005 s. 57) Tyvärr utvecklar inte Arrhenius vad han menar. Är tanken att regressen slutar när man når ett beslut, B, som går ut på att alla påverkas av ett visst beslut B’ tidigare i kedjan? Är det därför som det är självklart att alla i sin tur måste vara påverkade av B, vilket skulle innebära att inget nytt beslut skulle behövas? Men varför skulle detta var självklart egentligen? Och dessutom: Vad är det som säger att man i regressen förr eller senare måste komma fram till ett beslut som går ut på att alla påverkas av ett visst annat beslut? Eller är Arrhenius’ tanke istället att regressen slutar när man kommer fram till ett beslut som faktiskt råkar påverka alla? Återigen är det oklart varför man förr eller senare måste komma fram till ett sådant beslut i Whelans kedja. Men även om man skulle göra det, varför krävs det då inget ytterligare demokratiskt beslut om vilka som bör delta i beslutet ifråga?

⁹⁶ Lars Bergström påpekar att: ”It should be noticed that Whelan and Dahl say that the boundary problem cannot be solved *within democratic theory*; they do not say that it cannot be solved, period.” (Bergström 2006 s. 15).

⁹⁷ I realiteten är dock statens handlingsförmåga och individers inflytande även beroende av andra staters storlek och inflytande.

lämpligt förslag att försöka approximera den punkt där den demokratiska enheten är av en sådan storlek att både individers påverkansmöjligheter och statens handlingsförmåga är tillfredsställande stora. Samtidigt bör inte några individer lämnas utanför någon demokratisk enhet. Någon sådan jämviktspunkt kan naturligtvis inte bestämmas med någon matematisk exakthet, men jag föreslår att det skulle kunna tjäna som ett ideal.

Låt oss då diskutera det andra problemet, nämligen hur gränsöverskridande frågor bör hanteras. Den tidigare diskussionen angående påverkansprincipen utmynnade i att jag konstaterade att de flesta former av påverkan mellan stater inte utgör något demokratiskt problem. Men det faktum att stater ofrånkomligen påverkar varandra innebär naturligtvis inte att de har rätt att utföra handlingar som påverkar andra staters medborgare på ett orättfärdigt vis. Lopez-Guerra har på ett intressant vis argumenterat mot påverkansprincipen på dessa grunder. Han menar att medborgarna inom olika stater inte bör påverkas på ett orättfärdigt vis, men därmed har de inte rätt till inflytande över andra staters beslutsfattande. Lopez-Guerra menar att:

Justice may require that, when making decisions, collective and individual agents should take into account the interests of those who are likely to be affected. But being entitled to just treatment by other groups whenever our interests are at stake is quite different from being entitled to participate in the decision-making processes of those groups.⁹⁸

Utifrån Lopez-Guerras sätt att resonera skulle man därmed kunna hävda att ett beslut som negativt påverkar en annan stats medborgare är orättfärdigt, men inte odemokratiskt. Emellertid anser jag att Lopez-Guerra allt för lättvindigt avfärdar de invändningar som påverkansprincipen reser. Den kosmopolitiska demokratiteorin och påverkansprincipen sätter trots allt fingret på ett relevant problem, nämligen: hur bör vi hantera de fall då en stats påverkan på en annan är så stark att den negativt påverkar medborgarnas grundläggande intressen? Emellertid tror jag att vi kan dra nytta av den tidigare diskussionen kring påverkansprincipen för att finna ett förslag till lösning på problemet. För att rekapitulera, den kritik som jag tidigare riktat mot påverkansprincipen går ut på att det inte är rimligt att avgränsa politiska gemenskaper primärt och enbart utifrån påverkansprincipen. Min invändning är att det inte utförs någon ändamålsenlig kategorisering av olika former av påverkan, utan all påverkan kategoriseras på samma vis, det vill säga med följderna att alla påverkade bör inkluderas i den beslutsfattande gemenskapen. Emellertid kvarstår möjligheten att begränsa påverkansprincipen till fall av negativ påverkan på grundläggande intressen. En sådan princip skulle inte fungera som enskild avgränsningsprincip, däremot skulle den kunna fungera som ett komplement till ”styrd av”-principen för att hantera allvarliga gränsöverskridande problem. Mitt förslag är alltså att ”styrd av”-principen bör utgöra den grundläggande avgränsningsprincipen, men att den begränsade formen av

⁹⁸ Lopez-Guerra (2005) s. 223.

påverkansprincipen träder in och reglerar de fall då utomstående aktörer utövar negativ påverkan på medborgares grundläggande intressen. En sådan kombinerad avgränsningsprincip skulle vara attraktiv av flera skäl, dels skulle den vara förenlig med idén om politisk jämlikhet och representativ partidemokrati och dels skulle den också kunna hantera den form av extern påverkan som har visat sig vara relevant att reglera, det vill säga negativ påverkan på individers grundläggande intressen.

Ett centralt problem återstår emellertid angående den begränsade versionen av påverkansprincipen. Jag har argumenterat för att påverkansprincipen endast bör innefatta negativ påverkan på grundläggande intressen, men hur bör grundläggande intressen definieras? Det förefaller som att vi behöver en normativ teori om vad som utgör objektiva grundläggande intressen. Ett alternativ skulle kunna vara utgå ifrån Carol Goulds förslag att påverkansprincipen bör begränsas till att omfatta mänskliga rättigheter.⁹⁹ Men man skulle också kunna utgå ifrån andra idéer så som exempelvis primära nyttigheter (Rawls), resurser (Dworkin) eller kapabiliteter (Sen och Nussbaum).¹⁰⁰ Jag låter det dock vara öppet hur grundläggande intressen närmare bestämt bör definieras. Min poäng är här endast att det förefaller rimligt att begränsa formuleringen av relevant påverkan till att enbart inbegripa negativ påverkan på grundläggande intressen i någon form.

Till sist skulle jag vilja rikta ljuset mot en möjlig invändning gentemot det förslag som jag här diskuterat. För att den begränsade versionen av påverkansprincipen ska vara tillämpbar krävs det att det är tydligt vilken aktör det är som utövar negativ påverkan på medborgarnas grundläggande intressen. Företrädarna för det kosmopolitiska demokratiidealet menar att det ofta är ett nätverk av aktörer på den globala marknaden som utövar påverkan av det slag att det undergräver nationalstaternas autonomi och därmed omöjliggör de senares förmåga att exempelvis bedriva självständig ekonomisk politik. Det förefaller som att den kombination av ”styrd av”-principen och den begränsade versionen av påverkansprincipen som jag här föreslagit skulle ha svårt att hantera det problem som denna form av påverkan utgör. Utifrån kosmopolitikernas synpunkt är alltså problemet att negativ påverkan inte utövas av en specifik aktör; problemet förefaller istället ha sin grund i själva den globala ekonomins funktionssätt. Emellertid torde det faktum att vem som utövar påverkan inte är tydligt utgöra ett än mer påtagligt problem för den grundläggande formuleringen av påverkansprincipen. En kosmopolitisk demokrati med ett överordnat världsparlament av det slag som Tännsjö förordar skulle förmodligen kunna vara mer framgångsrikt vad det gäller att hantera den här typen av påverkan. Vad gäller Tännsjöns ideal måste vi dock även beakta de problem som jag tidigare argumenterat för att denna lösning är förenad med.

⁹⁹ Gould (2004) s. 179, se även s. 211-212.

¹⁰⁰ Se Lukes (2005) s. 81.

8. Slutord

Låt mig avslutningsvis sammanfatta uppsatsens slutsatser. Jag har diskuterat huruvida det kosmopolitiska demokratiidealet tillhandahåller en rimlig lösning på demokratins avgränsningsproblem. Jag menar att det inom den kosmopolitiska teorin finns en spänning mellan påverkansprincipen och inkluderingsprincipen, samt att dessa båda avgränsningsprinciper är förenade med betydande problem. Inkluderingsprincipen bortser från kravet på subsidiaritet och ger varje individ ett högst marginellt politiskt inflytande. Även påverkansprincipen är förenad med en rad problem, framförallt hävdar jag att den leder till oönskade konsekvenser, är oförenlig med representativ demokrati samt ställer missriktade krav på symmetri mellan beslutsfattare och de som är påverkade av ett beslut. Istället har jag föreslagit att ”styrd av”-principen ter sig mer rimlig att använda som den primära avgränsningsprincipen. Genom att dessutom kombinera ”styrd av”-principen med en begränsad version av påverkansprincipen skulle denna lösning även kunna hantera gränsöverskridande problem.

Referenser

- Agné, Hans. 2006. "A Dogma of Democratic Theory and Globalization: Why Politics Need not Include everyone it Affects" i *European Journal of International Relations*. Vol. 12, no. 3, 2006, s. 433-458.
- Archibugi, Daniele – Held, David. 1995. *Cosmopolitan Democracy: An agenda for a New World Order*. Cambridge: Polity.
- Archibugi, Daniele – Held, David – Martin Köhler. 1998. *Re-imagining political community: studies in cosmopolitan democracy*. London: Polity.
- Archibugi, Daniele. 2003a. "Cosmopolitan Democracy" i Archibugi, Daniele, (red.) *Debating Cosmopolitics*. Verso Books, London.
- Archibugi, Daniele. 2003b. "Demos and cosmopolis" i Archibugi, Daniele, (red.) *Debating Cosmopolitics*. Verso Books, London.
- Arrhenius, Gustaf. 2005a. "Vem bör ha rösträtt? – Avgränsningsproblemet i demokratisk teori". *Tidskrift för politisk filosofi*. nr 2, 2005, s. 47-63.
- Arrhenius, Gustaf. 2005b. "The boundary problem in democratic theory", i Tersman, Folke (red.). *Democracy Unbound– Basic Explorations. Stockholm Studies in Democratic Theory 2*, Stockholm: Filosofiska institutionen.
- Bartelsson, Jens. 2004. "Facing Europe: Is Globalization a Threat to Democracy?" *Distinction*, no 8, 2004, s. 47-60.
- Beckman, Ludvig. 2006. "Citizenship and Voting Rights: Should Resident Aliens Vote?" *Citizenship Studies*, Vol. 10, no. 2, 2006, s. 153-165.
- Bergström, Lars. 2006. "Democracy and political boundaries" i Tersman, Folke, (red.). *Democracy Unbound – Basic Explorations. Stockholm Studies in Democratic Theory 2*. Stockholm: Filosofiska institutionen.
- Carbin, M – Gottardis, A, et al. 2004. *Texter i samtida politisk teori*. Malmö: Liber.
- Christiano, Thomas. 1996. "The Rule of The Many". Boulder: Westview Press.
- Christiano, Thomas. 2006a. "A Democratic Theory of Territory and Some Puzzles about Global Democracy" *Journal of Social Philosophy*. Vol. 37, no. 1, 2006, s. 81-107.
- Christiano, Thomas, 2006b. "Democracy", The Stanford Encyclopaedia of Philosophy, (Winter 2006 Edition), <http://www.science.uva.nl/~seop/entries/democracy/>.
- Dahl, Robert A. 1970. *After the Revolution? Authority in a Good Society*, New Haven & London: Yale University Press.
- Dahl, Robert A. 1994. "A democratic dilemma: System effectiveness versus citizen participation", *Political Science Quarterly*, Spring 1994.

- Dahl, Robert A. 1999a [1989]. *Demokratin och dess antagonister*. Stockholm: Ordfront.
- Dahl, Robert A. 1999b. "Can International Institutions Be Democratic? A Sceptic's View," i Shapiro, Ian – Hacker-Cordon. *Democracy's Edges*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eflstrom, Gerard. 1997. *New Challenges for Political Philosophy*. MacMillan Press Ltd.
- Goodin, Robert, E. 2006. "Enfranchising All Affected Interests" i Tersman, Folke, (red.). *Democracy Unbound – Basic Explorations. Stockholm Studies in Democratic Theory 2*. Stockholm: Filosofiska institutionen.
- Gould, Carol C. 2004. *Globalizing Democracy and Human Rights*. Cambridge: University Press.
- Habermas, Jürgen. 1998. "Det postnationella tillståndet och demokratins framtid" i Carbin, M – Gottardis, A, et al. 2004. *Texter i samtida politisk teori*. Malmö: Liber.
- Habermas, Jürgen. 1999. "The European Nation-State and the Pressures of Globalisation", *New Left Review*. Vol. 235. 1999, s. 46–57.
- Habermas, Jürgen. 2000. *Den postnationella konstellationen*. Göteborg: Daidalos.
- Habermas, Jürgen. 2003. "Toward a Cosmopolitan Europe" *Journal of Democracy*, Vol. 14, no. 4. 2003, s. 86-100.
- He, Baogang. 2002. "Cosmopolitan Democracy and the national identity question in Europe and East-Asia", *International Relations of the Asia-Pacific*. Vol. 2, 2002, s. 47-68.
- Held, David. 1995. *Democracy and the Global Order – From the Modern State to Cosmopolitan Governance*. Cambridge: Polity Press.
- Held, David. 1997. *Demokratimodeller*. Göteborg: Daidalos.
- Held, David. 2000. "The changing contours of political community: rethinking democracy in the context of globalization" i Holden, Barry (red.), *Global Democracy – Key Debates*. London and New York: Routledge.
- Held, David – McGrew, Anthony. 2002. *Den omstridda globaliseringen*. Göteborg: Daidalos.
- Held, David. 2003. "Cosmopolitanism: Globalization Tamed?" *Review of International Studies*. Vol 29. 2003, s. 465-480.
- Held, David. 2004a. "Democratic Accountability and Political Effectiveness from a Cosmopolitan Perspective" *Government and Opposition*. 2004, s. 364-391.
- Held, David. 2004b. *Global Covenant*. Cambridge: Polity.
- Held, David. 2005. "At the Global Crossroads: The End of the Washington Consensus and the Rise of Global Social Democracy?" *Globalizations*, Vol. 2, no. 1. 2005, s. 95–113.
- Holden, Barry (red.) 2000. *Global Democracy – Key Debates*. London and New York: Routledge.
- Holmberg, Sören, 1999. *Representativ demokrati*. Stockholm: Fakta info direkt.

- Hutchings, Kimberly. 1999. "Political Theory and Cosmopolitan Citizenship" i Hutchings, Kimberly – Dannreauther, Roland, (red.) *Cosmopolitan citizenship*. Hampshire & London: MacMillan Press ltd.
- Hutchings, Kimberly – Dannreauther, Roland, (red.) 1999. *Cosmopolitan citizenship*. Hampshire & London: MacMillan Press ltd.
- Keohane, Robert O. 2003. "Global Governance and Democratic Accountability" i Held, David – Koeng-Archibugi, Mathias. (red.), *Taming Globalization: frontiers of governance*. Cambridge, Polity.
- Kymlicka, Will, 2002. *Contemporary political philosophy*. Oxford: University Press.
- Leydet, Dominique. 2006. "Citizenship" The Stanford Encyclopaedia of Philosophy, (Winter 2006 Edition), <http://www.science.uva.nl/~seop/entries/citizenship/>
- Linklater, Andrew. 1998 *The transformation of political community: ethical foundations of the post-Westphalian era*. Oxford: polity.
- Linklater, Andrew. 1999. "Cosmopolitan Citizenship" i Hutchings, Kimberly – Dannreauther, Roland, (red.), *Cosmopolitan citizenship*. Hampshire & London: MacMillan Press ltd.
- López-Guerra, Claudio. 2005. "Should Expatriates Vote?" *The Journal of Political Philosophy*: Vol. 13, no. 2, 2005, s. 216-234.
- Lukes, Steven. 2005. *Power – A Radical View. Second Edition*. New York: Palgrave MacMillan.
- MacDonald, Terry. 2003. "Boundaries Beyond Borders: Delineating Democratic 'Peoples' in a Globalizing World." *Democratization*, Vol.10, no 3, 2003, s.173–194.
- Manin, Bernard. 1997. *Den representativa demokratins principer*. Stockholm: SNS Förlag.
- March, James G. – Olsen, Johan P., 1989. *Rediscovering institutions, the organizational basis of politics*. New York: The Free Press.
- Miller, David. 1999. "Bounded citizenship" i Hutchings, Kimberly – Dannreauther, Roland, (red.). *Cosmopolitan citizenship*. Hampshire & London: MacMillan Press ltd.
- Miller, David. 2004. "Om nationalitet" i Carbin, M – Gottardis, A, et al. *Texter i samtida politisk teori*. Malmö: Liber.
- Nozick, Robert. 2001 [1974]. *Anarki, stat och utopi*. Stockholm: Timbro.
- Näsström, Sofia. 2003. "What Globalization Overshadows" *Political Theory*, Vol. 31, no. 6, 2003, s. 808-834.
- Näsström, Sofia. 2004a. "Introduktion – Demokrati och globalisering" i Carbin – M, Gottardis, A, et al. *Texter i samtida politisk teori*. Malmö: Liber.
- Näsström, Sofia. 2004a. *The An-Archical State: Logics of Legitimacy in the Social Contract Tradition*, Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.
- Näsström, Sofia. 2005. "Ett alternativt synsätt på demokrati" *Tidskrift för politisk filosofi*. nr 2 2005, s. 30-46.

- Pehrson, Lennart. 2005. "Vad menas med 'gerrymandering'?", Dagens Nyheter, 2005-11-18.
<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=2016&a=489869&viewAll=true>.
- Petrén, Anna. 2006. "On proportionality as a democratic ideal." i Tersman, Folke, (red.). 2006. *Democracy Unbound – Basic Explorations. Stockholm Studies in Democratic Theory 2*. Stockholm: Filosofiska institutionen.
- Rawls, John. 1999. *Folkens rätt*. Göteborg: Daidalos, 1999.
- Shah, Nisha. 2006. "Cosmopolitanizing and Decosmopolitanizing Globalization: Metaphorical Re-description and Transformations of Political Community" i *Globalizations*. Vol. 3, no 3, 2006, s. 393–411.
- Shapiro, Ian– Hacker-Cordon. 1999. *Democracy's Edges*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saward, Michael. 1998. *The Terms of Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Saward, Michael. 2000. "A critique of Held", i Holden, Barry (red.), *Global Democracy – Key Debates*. London and New York: Routledge.
- Shapiro, Ian. 2003. *The Foundations of Politics*. New Haven and London: Yale University Press.
- Simpson, Brian P. 2003. *Why externalities are not a case of market failure*.
<http://www.mises.org/asc/2003/asc9simpson.pdf>
- Singer, Peter. 2003. *En värld*. Stockholm: Thales.
- Sjövik, Kristian. 2004. *Demokrati bortom nationalstaten?* Lund: Political Studies.
- Tersman, Folke, (red.). 2006. *Democracy Unbound – Basic Explorations. Stockholm Studies in Democratic Theory 2*. Stockholm: Filosofiska institutionen.
- Tännsjö, Torbjörn. Kommande. 2006. "Cosmopolitan Democracy Revisited" *Public Affairs Quarterly*. Public Affairs Quarterly, Vol. 20, 2006, s. 267-331. Även tillgänglig via: <http://people.su.se/%7Efolke/cosmo.pdf>. Sidhänvisningar i noter hänvisar till den senare versionen.
- Weale, Albert. 1999. *Democracy. Issues in Political Theory*, London, Macmillan Press Ltd.
- Wendt, Alexander. 1999. "A comment on Held's cosmopolitanism" i Shapiro, Ian– Hacker-Cordon. *Democracy's Edges*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Whelan, Frederick G. 1983. "Prologue: Democratic Theory and the Boundary Problem", i J. R. Pennock – J. W. Chapman (red.), *Liberal Democracy*, New York and London: New York University Press.
- Young, Iris Marion. 2000. *Inclusion and democracy*. Oxford: University Press.